

# **NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI**

---

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA, ROLNICTWA  
I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

KSR 41015/04  
Nr ewid. 113/2005/P04117/KSR

## **Informacja o wynikach kontroli ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym**

W a r s z a w a      s i e r p i e Ń      2 0 0 5      r .

---

**Misją:** *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność,  
i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

---

**Wizją:** *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym  
autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty  
będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów  
władzy i społeczeństwa*

---

Dyrektor Departamentu Środowiska, Rolnictwa  
i Zagospodarowania Przestrzennego

**Tadeusz Bachleda-Curuś**

---

Akceptuję:  
**Zbigniew Wesołowski**

Wiceprezes  
Najwyższej Izby Kontroli

---

Zatwierdzam:  
**Mirosław Sekuła**

Prezes  
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, dnia 10 sierpnia 2005 r.

---

Najwyższa Izba Kontroli  
ul. Filtrowa 57  
00-950 Warszawa  
tel./fax: 0-xxxx-22-444 55 00  
[www.nik.gov.pl](http://www.nik.gov.pl)

## Spis treści

<b>1.</b>	<b>Wprowadzenie.....</b>	<b>5</b>
<b>2.</b>	<b>Podsumowanie wyników kontroli.....</b>	<b>7</b>
2.1.	Ogólna ocena kontrolowanej działalności.....	7
2.2.	Synteza wyników kontroli.....	9
2.3.	Uwagi końcowe i wnioski.....	15
<b>3.</b>	<b>Ważniejsze wyniki kontroli .....</b>	<b>16</b>
3.1.	Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych.....	16
3.1.1.	Stan prawny.....	16
3.1.2.	Uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne.....	28
3.2.	Istotne ustalenia kontroli.....	31
3.2.1.	Problematyka promieniowania elektromagnetycznego w zadaniach i wewnętrznych przepisach administracji publicznej.....	31
3.2.2.	Rejestry i ewidencje źródeł elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.....	32
3.2.3.	Pozwolenia na lokalizację obiektów związanych z instalacjami/urządzeniami emitującymi pola elektromagnetyczne.....	38
3.2.4.	Decyzje o zatwierdzeniu projektu budowlanego i o pozwoleniu na budowę wydawane w związku z instalacjami/urządzeniami emitującymi pola elektromagnetyczne.....	41
3.2.5.	Udzielanie pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych.....	44
3.2.6.	Dopuszczanie do użytkowania obiektów związanych z emitowaniem pól elektromagnetycznych.....	47
3.2.7.	Kontrole użytkowania instalacji emitujących pola elektromagnetyczne.....	50
3.2.8.	Monitorowanie środowiska w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.....	54
3.2.9.	Pomiary natężenia pola elektromagnetycznego przeprowadzone na terenie m.st. Warszawy.....	56
3.2.10.	Skargi związane z realizacją instalacji/urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne.....	60
<b>4.</b>	<b>Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli.....</b>	<b>62</b>
4.1.	Przygotowanie kontroli.....	62
4.2.	Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli.....	63
<b>5.</b>	<b>Załączniki.....</b>	<b>67</b>

## Słowniczek ważniejszych pojęć

Promieniowanie niejonizujące	- Emisja energii elektromagnetycznej w postaci pól elektromagnetycznych, wywołana zmianami rozkładów ładunków elektrycznych w układach materialnych. Do promieniowania niejonizującego zalicza się fale elektromagnetyczne o długościach większych niż $10^{-8}$ metra, w zakresie których znajduje się dolna część widma promieniowania nadfioletowego, światło widzialne, promieniowanie podczerwone, jak również mające największe znaczenie z punktu widzenia ochrony środowiska – mikrofałe, fale radiowe oraz fale o długościach kilku tysięcy kilometrów, towarzyszące istnieniu ładunków elektrycznych w przewodach linii elektroenergetycznych;
Pole elektromagnetyczne	- Szczególny stan materii, charakteryzujący wszelkie, równoczesne oddziaływania pomiędzy ładunkami elektrycznymi i dipolami magnetycznymi za pośrednictwem pola elektrycznego i pola magnetycznego. Jednostką charakteryzującą stan energetyczny pola elektromagnetycznego jest gęstość mocy pola wyrażana w watach na metr kwadratowy ( $W/m^2$ );
Pole elektryczne	- Składowa elektryczna pola elektromagnetycznego, stan energetyczny przestrzeni wokół ładunków elektrycznych. Natężenie pola elektrycznego stanowi jedno z podstawowych kryteriów oceny oddziaływania pól elektromagnetycznych na środowisko. Jednostką natężenia pola elektrycznego jest wolt na metr ( $V/m$ );
Pole magnetyczne	- Składowa magnetyczna pola elektromagnetycznego, stan energetyczny przestrzeni wokół poruszających się ładunków elektrycznych – przepływającego prądu elektrycznego. Jednostką natężenia pola magnetycznego jest tesla (T) lub amper na metr ( $A/m$ );
Stacja bazowa telefonii komórkowej	- Zespół anten sektorowych, służących do bezpośredniego przesyłu sygnału pomiędzy stacją bazową a telefonami komórkowymi znajdującymi się w zasięgu działania stacji, oraz mikrofalowych anten parabolicznych, wykorzystywanych do bezpośredniej łączności pomiędzy stacjami bazowymi;
ICNIRP	- Międzynarodowa Komisja Ochrony przed Promieniowaniem Niejonizującym – <i>International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection</i> ;
WHO	- Światowa Organizacja Zdrowia – <i>World Health Organization</i> ;
URTiP	- Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty;
PEM	- Pole elektromagnetyczne;
GIOŚ	- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
WIOŚ	- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
MWIOŚ	- Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
PIS	- Państwowa Inspekcja Sanitarna;
PWIS	- Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny;
WSSE	- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna.

# 1. Wprowadzenie

**Temat** Ochrona środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

**Numer** P/04/117

**Uzasadnienie podjęcia kontroli** Kontrola podjęta została z własnej inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli. Obszar działań w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym dotychczas nie był kontrolowany przez NIK.

Źródłami powstawania promieniowania elektromagnetycznego są m.in. linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia, stacje elektroenergetyczne, obiekty radiokomunikacyjne, radiolokacyjne, radionawigacyjne, stacje telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej, a także powszechnie używane systemy przekazu informacji oraz niektóre urządzenia medyczne i gospodarcze. Obecnie najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnych są stacje bazowe telefonii komórkowej.

Z uwagi na zdolność do przenoszenia energii i sygnałów w przestrzeni bez udziału przewodów, informacje o istnieniu pól elektromagnetycznych i ich zasięgu, dostarczane są głównie w wyniku specjalistycznych pomiarów i badań. Dotychczasowe wyniki prac badawczych nie dają jednoznacznych wskazań efektów biologicznego oddziaływania tych pól, czy oceny ryzyka zdrowotnego ekspozycji w ich obrębie.

Brak dostatecznej wiedzy na temat oddziaływania elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na środowisko i zdrowie ludzi, a także obserwowany wzrost liczby anten i stacji bazowych telefonii komórkowej, są powodem wielu niepokoїв społecznych. Wyrazem tego są liczne skargi wnoszone do organów wydających decyzje o lokalizacji i budowie obiektów emitujących pola elektromagnetyczne, jak również skargi kierowane do NIK.

Wobec powszechnego zainteresowania zagadnieniami wpływu tego promieniowania na środowisko, a także na zdrowie ludzi, NIK uznała za niezbędne zbadanie działań organów administracji publicznej podejmowanych w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

**Cel** Celem kontroli było dokonanie oceny:

- realizacji przez organy administracji publicznej ustawowych zadań w zakresie ochrony przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym;
- działań podejmowanych przez organy administracji publicznej oraz użytkowników instalacji/urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne dla zapewnienia przestrzegania wymagań w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym;
- zakresu i efektów oraz wystarczalności tych działań w świetle obowiązujących przepisów prawa.

Celem kontroli było również zbadanie rzetelności prowadzonych kontroli w tym zakresie przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

- Tematyka, badany okres i czas prowadzenia kontroli**
- Podstawowa tematyka kontroli obejmowała w szczególności:
- działania organów administracji publicznej przy udzielaniu pozwoleń na lokalizację, budowę, instalowanie urządzeń, ich użytkowanie oraz na emitowanie pól elektromagnetycznych;
  - działania kontrolne podejmowane po wybudowaniu instalacji/urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne oraz w przypadku zmiany ich parametrów;
- kontrole respektowania przepisów przez podmioty wykorzystujące instalacje/urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne;
  - dokonywanie pomiarów pól elektromagnetycznych związanych z pracą instalacji/urządzeń emitujących te pola oraz monitorowanie środowiska w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

Kontrola, którą przeprowadzono w okresie od 15 września 2004 r. do 15 grudnia 2004 r., obejmowała lata 2002 r. - I poł. 2004 r.

**Jednostki objęte kontrolą**

Kontrolą objęto 6 jednostek organizacyjnych: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Urząd m.st. Warszawy, Starostwo Powiatowe w Świdnicy i Urząd Gminy w Świdnicy.

Kontrolę wykonana została pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności w organach administracji rządowej oraz pod względem legalności, gospodarności i rzetelności w jednostkach samorządu terytorialnego.

Kontrolę przeprowadził Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego.

Ponadto w kontroli uczestniczył Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty w Warszawie, który na zlecenie NIK, w trybie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK, wykonał jednorazowe pomiary kontrolne natężenia promieniowania elektromagnetycznego na terenie Warszawy, w rejonie instalacji/urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne, wskazanych przez NIK.

Do opracowania informacji wykorzystano wyniki dwóch kontroli doraźnych przeprowadzonych przez NIK w IV kwartale 2003 r. w Starostwie Powiatowym w Częstochowie i w Urzędzie Gminy w Janowie.

## 2. Podsumowanie wyników kontroli

### 2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Regulacje prawne w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, ujęte w przepisach ustawy - Prawo ochrony środowiska<sup>1</sup>, w kontrolowanym okresie obejmowały zagadnienia dotyczące planowania przestrzennego, pozwoleń na budowę, pozwoleń na użytkowanie obiektów, pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, a także kontroli poziomu ich natężenia w środowisku.

W ocenie NIK, właściwe organy administracji publicznej – samorządowe i rządowe - nie były organizacyjnie i merytorycznie przygotowane do realizacji zadań w tym zakresie. Niewystarczające też były ich działania na rzecz ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, także w celu ustalenia lokalizacji, liczby i rodzaju istniejących instalacji/urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne.

W wyniku niedostatecznych działań organów a równocześnie dokonywanych zmian w przepisach prawnych, żaden z nich nie posiadał pełnych informacji o istniejących tego rodzaju instalacjach/urządzeniach. Dotyczyło to w szczególności organów gmin, powiatów, a także organów Inspekcji Ochrony Środowiska i Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska nie stworzyły także warunków podejmowania kontroli, zarówno planowych jak i doraźnych, związanych z przeprowadzaniem pomiarów natężenia promieniowania elektromagnetycznego a także badań w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Stwierdzono znikome wykorzystanie posiadanego sprzętu pomiarowego, niewystarczającą liczbę szkoleń w zakresie jego obsługi, brak akredytacji laboratoriów, ograniczoną liczbę kontroli i pomiarów prowadzących do określenia wpływu czynnych instalacji na otoczenie. Nie poddano analizie wyników jednorazowych badań przeprowadzonych w 6 największych miastach, w tym wykazujących wielokrotny wzrost natężenia pól elektromagnetycznych w niektórych rejonach Warszawy.

Zdaniem organów, upoważnionych w kontrolowanym okresie do prowadzenia rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (wojewoda, a od 8 grudnia 2003 r. - WIOŚ), w miejscach dostępnych dla ludności nie wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów i nie zachodziła potrzeba utworzenia obszarów ograniczonego użytkowania dla instalacji/urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne.

W ocenie NIK, wobec ograniczonej liczby badań w ww. zakresie, w tym wykonywanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, może nie być w pełni uprawnione twierdzenie o niewystępowaniu przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

<sup>1</sup> ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska – Dz.U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.

W większości skontrolowanych gmin, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, nie uwzględniano zapisów związanych z ochroną środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, pomimo istnienia wybudowanych instalacji emitujących omawiane promieniowanie. W sposób niewystarczający egzekwowano realizację warunków zawartych w wydanych decyzjach administracyjnych. Nie podejmowano działań dla potwierdzenia rzetelności wyników pomiarów natężenia pól elektromagnetycznych przedkładanych przez przedsiębiorców po uruchomieniu urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne.

Wyniki kontroli wskazują, że istnieje potrzeba pełnej realizacji zadań, związanych z szeroko rozumianym monitorowaniem pól elektromagnetycznych przez organy administracji publicznej oraz dostosowania ich działalności do zmieniających się uwarunkowań prawnych a także wynikających z uruchamiania i wykorzystywania instalacji/urządzeń wytwarzających elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące.

Wielokrotnie dokonywanymi zmianami regulacji prawnych, związanych z przedmiotową problematyką, ostatecznie doprowadzono do rezygnacji, od 31 maja 2004 r.<sup>2</sup>, z pozwoleń na użytkowanie instalacji emitujących pola elektromagnetyczne, a od 28 lipca 2005 r.<sup>3</sup> z pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych. W aktualnym stanie prawnym, z mocy ustawy – Prawo ochrony środowiska, instalacje, których eksploatacja powoduje wprowadzenie do środowiska energii w tej postaci, podlegać mają jedynie zgłoszeniu organowi ochrony środowiska. Wymóg ten nie znajduje jednak odzwierciedlenia w przepisach rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia<sup>4</sup> wydanego na podstawie art. 153 ust. 1 ww. ustawy. W załączniku do przedmiotowego rozporządzenia nie ujęto instalacji/urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne. Zdaniem NIK, w świetle przedstawionych wyników kontroli, odstąpienie od obowiązku uzyskania decyzji o pozwoleniu na emitowanie pól elektromagnetycznych i pozwoleń na użytkowanie instalacji emitujących te pola było przedwczesne. Na problem ten NIK zwracała już uwagę w trakcie prac nad nowelizacją ustawy Prawo ochrony środowiska, w oparciu o wyniki dwóch kontroli doraźnych, wskazujących na brak dostatecznych działań w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, wnioskując o utrzymanie stanu prawnego dotyczącego posiadania pozwoleń na emitowanie omawianego promieniowania.

---

<sup>2</sup> ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - Prawo budowlane – Dz.U. Nr 93, poz. 888

<sup>3</sup> ustawa z dnia 18 maja 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 113, poz. 954

<sup>4</sup> Dz.U. Nr 283, poz. 2839



## 2.2. Synteza wyników kontroli

Uregulowania prawne dotyczące ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi, obejmowały w kontrolowanym okresie działalność organów:

- administracji samorządowej: organów gmin - w zakresie planowania przestrzennego i starostów powiatowych - w zakresie udzielania pozwoleń na budowę oraz do dnia 12 listopada 2003 r. pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, a do dnia 10 lipca 2003 r. pozwoleń na użytkowanie obiektów,
- administracji rządowej, m.in.: wojewodów w zakresie udzielania od dnia 13 listopada 2003 r. pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego udzielających od dnia 11 lipca 2003 r. pozwolenia na użytkowanie obiektów, a także organów kontrolnych, tj. Inspekcji Ochrony Środowiska i Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

1. Skontrolowane organy administracji publicznej powierzone im zadania, związane z ochroną środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, realizowały nie mając do tego odpowiedniego przygotowania organizacyjnego i merytorycznego, pomimo że eksploatacja instalacji/urządzeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym należy do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko<sup>5</sup>. (str. 31-32)

W przepisach wewnętrznych nie ujmowano lub nie w pełni uwzględniano zapisy odnoszące się wprost do zadań dotyczących promieniowania elektromagnetycznego, np. w Urzędach: Gminy Janów i Miasta w Świdnicy oraz w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska.

Sprawy dotyczące instalacji emitujących pola elektromagnetyczne, poza Urzędem m.st. Warszawy, rozpatrywano tylko pod względem formalnym, nie dysponując programami ochrony środowiska, nie zapewniając merytorycznego przygotowania pracowników w tym zakresie.

2. Objęte kontrolą organy administracji publicznej, zobowiązane do realizacji zadań w przedmiotowym zakresie, nie miały pełnego rozeznania i informacji o czynnych urządzeniach emitujących elektromagnetyczne promieniowanie

<sup>5</sup> - rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji. – Dz.U. z 1998 r., Nr 93, poz. 589 – uchylone z dniem 13 listopada 2003 r.

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko. – Dz.U. z 2002 r., Nr 179, poz. 1490 – obowiązywało od dnia 13 listopada 2002 r.

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko – Dz.U. Nr 257, poz. 2573 – obowiązuje od dnia 8 grudnia 2004 r.

**niejonizujące znajdujących się w obszarze działania tych organów.** Dane w tym zakresie NIK uzyskała w trakcie kontroli z Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty. Przykładowo, według URTiP, do końca 2001 r. w całym kraju czynnych było 8.555 stacji bazowych telefonii komórkowej. Do końca 2004 r. ich liczba wzrosła do 15.355, tj. o 79,5%. W 2004 r. w województwie mazowieckim pracowało 2.580 stacji bazowych telefonii komórkowej, w tym w Warszawie – 1.323 stacje (str. 32-38).

Tymczasem kontrola wykazała, że:

- W Urzędzie m.st. Warszawy, w 11 spośród 18 Delegatur Biura Naczelnego Architekta Miasta, brak było informacji o liczbie i rodzaju urządzeń/instalacji emitujących elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące. Brak było także informacji i dokumentów dotyczących urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne, zainstalowanych na Pałacu Kultury i Nauki.
- W Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie, w trakcie kontroli NIK, na podstawie informacji uzyskanych od starostów powiatowych ustalono, że na terenie województwa znajdowało się 613 tego typu urządzeń/instalacji.
- W Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska dopiero w 2005 r. zamierzano przystąpić do opracowania bazy danych – centralnej i wojewódzkich - umożliwiającej ewidencję wyników pomiarów i źródeł PEM.
- W Mazowieckim Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska w Warszawie w drugim półroczu 2002 r. założono bazę informacyjną o użytkowanych na terenie województwa mazowieckiego instalacjach emitujących pola elektromagnetyczne. Zgromadzono w niej dane o 355 stacjach bazowych telefonii komórkowej. Baza ta do zakończenia kontroli nie zawierała informacji o instalacjach telewizyjnych i radiowych.

Ponadto z informacji uzyskanych przez NIK wynika, że:

- W Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi prowadzona „Baza Danych o Źródłach PEM”, wykorzystywana do oceny stanu ochrony przed PEM w środowisku pracy, nie była kompletna, ponieważ nie wszystkie Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne dostarczyły wymagane do niej informacje.
- W Wojewódzkich Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych nie prowadzono ewidencji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne znajdujących się na terenie województwa.

**3. Inspekcja Ochrony Środowiska, w ocenie NIK, nie w pełni stworzyła warunki dla realizacji zadań wynikających z przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska<sup>6</sup>, Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010<sup>7</sup> oraz Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003–2005<sup>8</sup> (str. 51-54).**

- **Główny Inspektor Ochrony Środowiska z opóźnieniami i nie w pełnym zakresie realizował w omawianych latach zadania, ujęte w *Programie***

<sup>6</sup> t.j. Dz.U. z 2002 r., Nr 112, poz. 982 z późn. zm.

<sup>7</sup> Uchwała Sejmu RP z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie przyjęcia „Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” M.P. Nr 33, poz. 433

<sup>8</sup> GIOŚ – Biblioteka Monitoringu Środowiska – Warszawa 2003 r.

**Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003 – 2005. Spowodowało to opóźnienia w podejmowaniu i realizacji ustawowych zadań wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w tym zakresie.**

Z opóźnieniem dokonano zakupu sprzętu, nie przeprowadzono wystarczających szkoleń pracowników, nie opracowano stosownych wytycznych i instrukcji. Wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska w 2004 r. praktycznie nie przystąpiły do realizacji wojewódzkich programów monitoringu środowiska w zakresie pomiarów natężeń poziomów pól elektromagnetycznych.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska nie ustalił również sposobu gromadzenia i przetwarzania danych oraz zakresu i sposobu przekazywania przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska danych o wykonanych pomiarach monitoringowych pól elektromagnetycznych, do czego zobowiązany jest przepisem art. 25a ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska.

- **Niewystarczający był nadzór GIOŚ nad wojewódzkimi inspektoratami ochrony środowiska.** Główny Inspektor Ochrony Środowiska nie miał informacji o prowadzonych przez wojewódzkie inspektoraty kontrolach i badaniach w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. Nie posiadał także rozeznania czy wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska prowadziły rejestry zawierające informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, do czego zobligowane były od dnia 8 grudnia 2003 r., przepisami art. 123 i art. 124 ustawy Prawo ochrony środowiska.
  - **Wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska nie były dostatecznie przygotowane do realizacji ustawowych zadań w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, tj. do wykonywania badań kontrolnych i monitoringowych.** Do zakończenia kontroli w 6 wojewódzkich inspektoratach ochrony środowiska nie wykonano w ogóle kontroli i pomiarów w powyższym zakresie, a badań monitoringu środowiska nie rozpoczęto w żadnym wojewódzkim inspektoracie, poza MWIOŚ w Warszawie.
  - **MWIOŚ w Warszawie nie posiadał akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji na pomiary PEM i nie występował o taką akredytację z powodu braku środków finansowych oraz w związku z potrzebą przeprowadzenia stosownych szkoleń teoretycznych i praktycznych dla osób wykonujących pomiary PEM.** Zgodnie z art. 25 ust. 3 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, laboratoria zajmujące się pomiarami środowiskowymi powinny posiadać akredytację na ich wykonywanie. Podjęcie działań, umożliwiających wystąpienie o ww. akredytację Laboratorium MWIOŚ zaplanowano na przełomie lat 2005/2006.
4. **GIOŚ dla potrzeb monitoringu środowiska, w ramach pilotażowego programu krajowego w 1993 r. i w latach 2001-2003, spowodował wykonanie jednorazowych pomiarów natężeń poziomów pól elektromagnetycznych w 6 wybranych miastach: w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Szczecinie, Poznaniu i Gdańsku. Wprawdzie w żadnym punkcie pomiarowym w ww. miastach i w żadnym zakresie częstotliwości nie stwierdzono przekroczeń, określonych przepisami w zakresie dopuszczalnych wartości**

promieniowania elektromagnetycznego, jednak do czasu zakończenia kontroli nie doprowadzono do sporządzenia oceny wpływu promieniowania pól elektromagnetycznych na stan środowiska w tych miastach (str. 54-56).

Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazał wyniki ww. pomiarów do Departamentu Instrumentów Ochrony Środowiska w Ministerstwie Środowiska, m.in. w celu ich wykorzystania do opracowania projektu rozporządzenia Ministra Środowiska dotyczącego zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska, wynikającego z fakultatywnego upoważnienia dla Ministra Środowiska zawartego w art. 123 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska.

5. **Pomiary przeprowadzone w Warszawie w 1993 r. i w 2001 r., na zlecenie GIOŚ, przez Instytut Techniczny Lotnictwa w Warszawie oraz od maja do października 2004 r. przez MWIOŚ w Warszawie, a także pomiary wykonane w grudniu 2004 r., w trakcie kontroli NIK, przez Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty, nie wykazały przekroczeń wielkości dopuszczalnych elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego. Natomiast badania wykonane przez MWIOŚ wykazały, że natężenie pola elektrycznego w 2004 r. w stosunku do wyników otrzymanych w 2001 r. wzrosło od 1,3 do 9,5-krotnie, w zależności od punktu pomiarowego, a według badań URTiP, wykonanych podczas kontroli NIK, natężenie pola w stosunku do wyników otrzymanych w 2001 r. wzrosło od 1,5 do 10-krotnie, w jednym przypadku nawet 40-krotnie (str. 56-60).**
6. **Wojewoda Mazowiecki nie prowadził rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, do czego zobowiązany był do dnia 7 grudnia 2003 r. przepisem art. 124 ustawy Prawo ochrony środowiska, ponieważ – jak wynika z wyjaśnień uzyskanych w trakcie kontroli - nie stwierdzono żadnego przypadku, potwierdzonego pomiarami, przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, w miejscach dostępnych dla ludności. Podobnie ww. rejestru, nie prowadził MWIOŚ w Warszawie, zobowiązany do tego od dnia 8 grudnia 2003 r. przepisami ww. ustawy, uzasadniając to również brakiem stwierdzonych przekroczeń dopuszczalnych poziomów dla terenów przeznaczonych pod zabudowę lub dla miejsc dostępnych dla ludności. (str. 55-56)**

**W ocenie NIK, może nie być w pełni uprawnione twierdzenie o niewystępowaniu przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, wobec ograniczonej liczby badań w ww. zakresie, wykonywanych także przez Inspekcję Ochrony Środowiska.**
7. **Organy Inspekcji Ochrony Środowiska oraz Państwowej Inspekcji Sanitarnej zawiadamiane przez inwestorów o zakończeniu budowy**

instalacji/urzędzeń emitujących PEM i zamiarze przystąpienia do ich użytkowania, przy zajmowaniu stanowiska w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym, na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy Prawo budowlane oraz art. 76 ust. 4 ustawy - Prawo ochrony środowiska, ograniczały się przeważnie do weryfikacji dokumentów pod względem formalno-prawnym. Tylko w pojedynczych przypadkach podejmowano kontrole w terenie lub wykonywano pomiary uzasadniając, iż wystarczające są wyniki pomiarów przedstawiane przez inwestorów, którzy zlecali ich wykonanie przeważnie do akredytowanych laboratoriów. MWIOŚ w Warszawie tylko w przypadku 1,9% zgłoszeń przeprowadził kontrole terenowe u użytkowników instalacji. WSSE w latach 2002-2004 wykonały pomiary zaledwie w przypadku 4,2% otrzymanych zawiadomień o zakończeniu budowy i zamiarze użytkowania instalacji emitujących pola elektromagnetyczne. (str. 49-50)

8. **W kontrolowanych urzędach gmin nie posiadano pełnych informacji o dopuszczeniu do użytkowania obiektów/instalacji emitujących pola elektromagnetyczne. Gminy nie otrzymywały tych informacji od właściwych organów zobowiązanych do niezwłocznego przesłania decyzji o pozwoleniu na budowę z mocy art. 38 ust. 1 ustawy Prawo budowlane oraz decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego z mocy art. 59 ust. 6 ww. ustawy. Same gminy także nie podejmowały starań o uzyskanie informacji w tym zakresie (str. 47-48).**
9. **Zbadane w trakcie kontroli decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, dotyczące instalacji stacji bazowych telefonii komórkowej, były zgodne z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W większości tych planów brak było zapisów związanych z ochroną środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym. (str. 39-40)**

Jedynie Rada Miejska w Świdnicy na obszarze ca 1/3 powierzchni miasta wprowadziła ograniczenia lub zakazy montażu albo budowy nowych stacji bazowych telefonii komórkowej. Z kolei w Gminie Janów, w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” nie uwzględniono potrzeby ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi, pomimo istnienia już wybudowanych stacji bazowych telefonii komórkowej, stanowiących infrastrukturę techniczną. Wymóg ten wynika z art. 72 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, a także z art. 6 ust. 5 pkt 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym oraz z art. 10 ust.1 pkt 13 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu przestrzennym.

10. **Zbadane w toku kontroli decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu a także o warunkach zabudowy oraz o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, obejmujące instalacje emitujące pola elektromagnetyczne, wydane zostały na podstawie kompletnych wniosków**

i wyczerpywały wymagania art. 41 ust.1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym<sup>9</sup> oraz art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przy ich podejmowaniu przestrzegano także przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. (str. 38-40)

Organy gmin poprzedzały wydanie ww. decyzji postępowaniem w sprawie oceny oddziaływania planowanych inwestycji na środowisko, stosownie do przepisów art.art. 46-48 ustawy - Prawo ochrony środowiska.

11. Zbadane w trakcie kontroli oceny oddziaływania na środowisko, dla poszczególnych stacji bazowych telefonii komórkowej, wymagane na etapie lokalizacji instalacji/urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne, zaliczanych do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, sporządzano stosownie do przepisów art. 68 ust. 6 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska<sup>10</sup> oraz art. 46-48 ustawy - Prawo ochrony środowiska. W ocenach analizowanych w toku kontroli stwierdzano, że projektowane instalacje nie stanowią zagrożenia dla ludzi, nie wpływają na pogorszenie stanu środowiska naturalnego i mogą otrzymać pozytywną decyzję właściwych organów dotyczącą ich lokalizacji. (str. 40-41)
12. Badane w trakcie kontroli decyzje o zatwierdzeniu projektu budowlanego i pozwoleniu na budowę, z wyjątkiem decyzji Wójta Gminy Janów, wydane zostały na podstawie kompletnych wniosków, zawierających m.in. raporty lub oceny oddziaływania na środowisko oraz uzgodnienia wymagane przepisami art. 32 i art. 33 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane<sup>11</sup>. Ich wydanie poprzedzane było postępowaniami w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, wymaganymi przepisami art. 46 ust. 1 i 4 ustawy - Prawo ochrony środowiska i rozpatrzeniem zgłoszonych uwag i wniosków (str. 41-44).
13. Zarówno starostowie, jak i wojewodowie, nie w pełni byli przygotowani do rozpatrywania wniosków i wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych. Przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych nie dotrzymano terminów określonych przepisem art. 35 kpa<sup>12</sup> i tylko w Urzędzie m.st. Warszawy nawiązano współpracę ze specjalistą w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. (str. 44-48)
14. Organy uprawnione do wykonywania zadań z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej w większości nie miały informacji o zakończeniu budowy stacji bazowych telefonii komórkowej i przystąpieniu

---

<sup>9</sup> Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm. – uchylona z dniem 10 lipca 2003 r., z wyjątkiem art. 31a, który uchylono z dniem 1 stycznia 2004 r.

<sup>10</sup> Dz.U. z 1994 r., Nr 49, poz. 196 – uchylony z dniem 1 października 2001 r.

<sup>11</sup> j.t. Dz. U. z 2003 r. nr 207, poz. 2016 z późn. zm.

<sup>12</sup> Kodeks Postępowania Administracyjnego - Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.

inwestorów do ich użytkowania, nie egzekwowały obowiązku zawiadomienia o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do użytkowania. Nie podejmowały również działań kontrolnych, określonych w art. 81a i 81c ustawy Prawo budowlane. (str. 48-50).

### **2.3. Uwagi końcowe i wnioski**

W celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, zdaniem NIK, niezbędne jest podjęcie następujących działań przez:

#### **1. Ministra Środowiska:**

- wydanie rozporządzenia, na podstawie art. 123 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, określającego zakres i sposób prowadzenia badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku;
- zmianę rozporządzenia w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia, w zakresie ujęcia w jego załączniku instalacji emitujących pola elektromagnetyczne;

#### **2. Głównego Inspektora Ochrony Środowiska:**

- zapewnienie terminowej realizacji zadań w zakresie promieniowania elektromagnetycznego ujętych w *Programie Państwowego Monitoringu Środowiska* i w wojewódzkich programach monitoringu środowiska;
- doprowadzenie do wykonywania przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska pomiarów poziomu PEM ujętych w wojewódzkich programach monitoringu środowiska oraz ustalenie sposobu gromadzenia i przetwarzania uzyskanych danych;
- doprowadzenie do uruchomienia centralnej i wojewódzkich baz danych o źródłach promieniowania i pomiarach pól elektromagnetycznych;
- spowodowanie uzyskania wymaganego certyfikatu akredytacji laboratoriów wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, na wykonywanie pomiarów pól elektromagnetycznych;

#### **3. wojewodów:**

- doprowadzenie do posiadania rejestru zawierającego dane o lokalizacji, liczbie i rodzaju instalacji emitujących pola elektromagnetyczne na terenie województwa, m.in. poprzez współpracę ze starostwami powiatowymi.

## 3. Ważniejsze wyniki kontroli

### 3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

#### 3.1.1. Stan prawny

Podstawowym źródłem prawa w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym jest **ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska**<sup>13</sup>, zwana dalej ustawą.

Zgodnie z **art. 121 ustawy** ochrona przed polami elektromagnetycznymi<sup>14</sup> polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez:

- 1) utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach,
- 2) zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Do dnia 30 czerwca 2003 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku, oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania<sup>15</sup>, które zostało wydane na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska<sup>16</sup>. Rozporządzenie to zostało uchylone z dniem 1 lipca 2003 r. w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw<sup>17</sup>. Przepis art. 4 ust. 1 ww. ustawy stanowi m.in., iż przepisy wydane na podstawie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska, zachowują moc, o ile nie są sprzeczne z ustawą, nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2003 r.

Minister Środowiska dopiero w dniu 30 października 2003 r. wydał na podstawie delegacji z art. 122 ustawy – Prawo ochrony środowiska rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów<sup>18</sup>, które weszło w życie z dniem 29 listopada 2003 r.

Zgodnie z § 1 ww. rozporządzenia, określono:

- 1) dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku, zróżnicowane dla:

<sup>13</sup> Dz.U. Nr 62, poz.627 z późn. zm.

<sup>14</sup> pola elektromagnetyczne – jest to pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz – art. 3 pkt 18 ustawy.

<sup>15</sup> Dz.U. Nr 107, poz.676 – uchylone z dniem 1 lipca 2003 r.

<sup>16</sup> Dz.U. z 1994 r. Nr 49, poz.196 z późn. zm. – uchylona z dniem 26 października 2001 r.

<sup>17</sup> Dz.U. Nr 100, poz.1085 z późn. zm.

<sup>18</sup> Dz.U. Nr 192, poz.1883



- a) terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową,
- b) miejsc dostępnych dla ludności;
- 2) zakresy częstotliwości pól elektromagnetycznych, dla których określa się parametry fizyczne charakteryzujące oddziaływanie pól elektromagnetycznych na środowisko;
- 3) metody sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, o których mowa w pkt 1;
- 4) metody wyznaczania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, o których mowa w pkt 1.

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska (**art.123 ust. 1 ustawy**).

W myśl **art. 25 ust. 2 ustawy** państwowy monitoring środowiska stanowi system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku.

Zasady funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska oraz zadania organów Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie jego koordynacji określają przepisy ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska<sup>19</sup> (**art. 27 ust. 2 ustawy**).

Stosownie do **art. 2 ust. 1 pkt 8 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska** do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy m.in. organizowanie i koordynowanie państwowego monitoringu środowiska, prowadzenie badań jakości środowiska, obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nim zmian.

Organy administracji rządowej oraz samorządowej, prowadzące rejestry, wykazy, pomiary, analizy i obserwacje stanu środowiska, są obowiązane do nieodpłatnego udostępniania danych o stanie środowiska uzyskanych w trakcie ich działalności dla potrzeb państwowego monitoringu środowiska (**art. 25 ust. 1 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska**).

Informacje o środowisku i jego ochronie na obszarze województwa objęte państwowym monitoringiem środowiska są gromadzone przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska i przekazywane Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska (**art. 25 ust. 2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska**).

Właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska udostępnia organom administracji rządowej oraz organom samorządu terytorialnego wyniki badań i obserwacji oraz oceny, o których mowa w art. 25 ust. 2 (**art. 28 ust. 2 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska**).

Szczegółowe zasady funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska określa tytuł I dział IV rozdział 2 ustawy.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska<sup>20</sup> prowadzi okresowe badania kontrolne poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (**art.123 ust. 2 ustawy**).

---

<sup>19</sup> ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska – j.t. Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 982 z późn. zm.

<sup>20</sup> do dnia 8 grudnia 2003 r. organem był wojewoda. Art. 123 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 3 października 2003 r. (Dz.U. Nr 190, poz. 1865)

Sposób wyboru punktów pomiarowych oraz częstotliwość prowadzenia pomiarów i formę prezentacji wyników ustala wojewoda, chyba że minister właściwy do spraw środowiska skorzysta z fakultatywnej delegacji art. 123 ust. 3 i określi te zagadnienia (zgodnie z przepisami ust. 4 i 5) w rozporządzeniu.

Zgodnie z **art. 124. ustawy** Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska<sup>21</sup> prowadzi, aktualizowany corocznie, rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących:

- 1) terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową,
- 2) miejsc dostępnych dla ludności.

Informacje dotyczące m.in.: wyników pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych są umieszczane w szczególności w elektronicznych bazach danych, dostępnych za pośrednictwem publicznych sieci telekomunikacyjnych (**art. 30 ust.1 pkt 8 i 9 ustawy**).

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapewnia się warunki utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska m.in. przez uwzględnianie innych potrzeb w zakresie ochrony powietrza, wód, gleby, ziemi, ochrony przed hałasem, wibracjami i polami elektromagnetycznymi (**art. 72 ust. 1 pkt 6 ustawy**).

Zgodnie z **art. 73. ust. 1 pkt 2 ustawy** w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu uwzględnia się m.in. ograniczenia wynikające z utworzenia obszarów ograniczonego użytkowania.

W myśl **art. 135 ust. 1 ustawy** jeżeli z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, z analizy porealizacyjnej albo z przeglądu ekologicznego wynika, że mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie mogą być dotrzymane standardy jakości środowiska poza terenem zakładu lub innego obiektu, to m.in. dla stacji elektroenergetycznej oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej tworzy się obszar ograniczonego użytkowania.

Jak wynika z powyższego obowiązek utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania może wynikać z trzech następujących źródeł:

- 1) z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, rozumianego zgodnie z art. 46 ust.2 ustawy jako część postępowania zmierzającego do wydania decyzji wymienionych w art. 46 ust. 4 ustawy, czyli m.in. decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – wydawanej na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym<sup>22</sup> i decyzji o pozwoleniu

---

<sup>21</sup> do dnia 8 grudnia 2003 r. wojewoda – j.w.

<sup>22</sup> j.t. Dz.U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm. – uchylona z dniem 11.07 2003 r., natomiast w odniesieniu do planów zagospodarowania przestrzennego gmin, o których mowa w art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca

- na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego oraz decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, wydawanej na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane<sup>23</sup>;
- 2) z analizy porealizacyjnej – obowiązek sporządzania analizy porealizacyjnej może być nałożony w pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego oraz w pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania wydanych na podstawie ustawy – Prawo budowlane, jeżeli dla przedsięwzięcia sporządzony był raport o oddziaływaniu na środowisko (art. 56 ust.1 pkt. 2 i ust. 2 ustawy);
  - 3) z przeglądu ekologicznego – dopuszczalność żądania sporządzenia przeglądu ekologicznego przez prowadzącego instalację lub inny obiekt regulują przepisy art. 237-242 ustawy.

Obszar ograniczonego użytkowania dla przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1, lub dla zakładów, lub innych obiektów, gdzie jest eksploatowana instalacja, która jest kwalifikowana jako takie przedsięwzięcie, tworzy wojewoda, w drodze rozporządzenia (**art. 135 ust. 2 ustawy**).

Obszar ograniczonego użytkowania dla zakładów lub innych obiektów, niewymienionych w ust. 2, tworzy rada powiatu w drodze uchwały (**art. 135 ust. 3 ustawy**).

Organy, o których mowa w ust. 2 i 3, tworząc obszar ograniczonego użytkowania, określają granice obszaru, ograniczenia w zakresie przeznaczenia terenu, wymagania techniczne dotyczące budynków oraz sposób korzystania z terenów wynikające z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko lub analizy porealizacyjnej albo przeglądu ekologicznego (**art.135 ust. 3a ustawy**).

Jeżeli obowiązek utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania wynika z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, przed utworzeniem tego obszaru nie wydaje się pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego oraz nie rozpoczyna się jego użytkowania, gdy pozwolenie na użytkowanie nie jest wymagane, z zastrzeżeniem ust. 5. Obowiązek utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla określonego zakładu lub innego obiektu stwierdza się w pozwoleniu na budowę (**art.135 ust. 4 ustawy**)<sup>24</sup>.

---

2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717), przepisy art. 31a ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym zachowują moc do czasu utraty mocy lub uchylecia tych planów, czyli do 31 grudnia 2003 r. Od dnia 11 lipca 2003 r. obowiązuje ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

<sup>23</sup> j.t. Dz.U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016 z późn. zm.

<sup>24</sup> art. 135 zmieniony przez art. 1 pkt 29 ustawy z dnia 3 października 2003 r. (Dz.U. Nr 190, poz. 1865) zmieniającej niniejszą ustawę z dniem 8 grudnia 2003 r. Do dnia 7 grudnia 2003 r. brzmienie art. 135 ust. 2, 3 i 4 było następujące: Obszar ograniczonego użytkowania dla przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1, tworzy wojewoda w drodze rozporządzenia, określając granice obszaru, ograniczenia w zakresie przeznaczenia terenu, wymagania techniczne dotyczące budynków oraz sposób korzystania z terenu wynikający z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko lub analizy porealizacyjnej albo przeglądu ekologicznego (art. 135 ust. 2 ustawy).

W myśl **art. 76 ust. 1 ustawy** nowo zbudowany lub zmodernizowany obiekt budowlany, zespół obiektów lub instalacja<sup>25</sup> nie mogą być oddane do użytkowania, jeżeli nie spełniają wymagań ochrony środowiska, o których mowa w ust. 2.

Stosownie do **art. 76 ust. 2 ustawy** wymaganiami ochrony środowiska dla nowo zbudowanego lub zmodernizowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji są:

- 1) wykonanie wymaganych przepisami lub określonych w decyzjach administracyjnych środków technicznych chroniących środowisko,
- 2) zastosowanie odpowiednich rozwiązań technologicznych, wynikających z ustaw lub decyzji,
- 3) uzyskanie wymaganych decyzji określających zakres i warunki korzystania ze środowiska,
- 4) dotrzymanie na etapie wymaganych prawem badań i sprawdzeń, wynikających z mocy prawa standardów emisyjnych oraz określonych w pozwoleniu warunków emisji.

Nowo zbudowany lub zmodernizowany obiekt budowlany, zespół obiektów lub instalacja nie mogą być eksploatowane, jeżeli w okresie 30 dni od zakończenia rozruchu nie są dotrzymane wynikające z mocy prawa standardy emisyjne albo określone w pozwoleniu warunki emisji, ustalone dla fazy po zakończeniu rozruchu (**art. 76 ust. 3 ustawy**).

Na 30 dni przed terminem oddania do użytku nowo zbudowanego lub zmodernizowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji realizowanych jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, o którym mowa w art. 51 ust.1, inwestor jest obowiązany poinformować wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o planowanym terminie:

- 1) oddania do użytkowania nowo zbudowanego lub zmodernizowanego obiektu budowlanego, zespołu obiektów lub instalacji,
- 2) zakończenia rozruchu instalacji, jeżeli jest on przewidywany (**art. 76 ust. 4 ustawy**).

Zgodnie z **art. 180 pkt 5 ustawy** eksploatacja instalacji powodująca emitowanie pól elektromagnetycznych jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono

---

Obszar ograniczonego użytkowania dla przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 2, tworzy rada powiatu w drodze uchwały; przepisy ust. 2 stosuje się odpowiednio (art. 135 ust. 3 ustawy).

Do czasu ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania zawieszają się postępowanie w sprawie wydania pozwolenia na budowę lub udzielenia zgody na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego, umożliwiającej realizację przedsięwzięcia, o którym mowa w ust. 1 (art.135 ust. 4 ustawy).

<sup>25</sup> pod pojęciem instalacji - rozumie się przez to:

- a) stacjonarne urządzenie techniczne,
- b) zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,
- c) obiekty budowlane niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję.

wymagane. Organ ochrony środowiska może udzielić m.in. pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych (**art. 181 ust. 1 pkt 6 ustawy**).

Pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych nie są wymagane w przypadku obowiązku posiadania pozwolenia zintegrowanego (**art. 182 ustawy**).

Pozwolenia wydaje w drodze decyzji organ ochrony środowiska (**art. 183 ust. 1 ustawy**). O wygaśnięciu, cofnięciu oraz ograniczeniu pozwolenia orzeka organ właściwy do wydania pozwolenia (**art. 183 ust. 2 ustawy**).

Zgodnie z **art. 378 ust. 1 ustawy** starosta jest właściwym organem ochrony środowiska w m.in. w następujących sprawach, o których mowa w:

- art. 48 ust. 2 pkt 1, ust. 4 ustawy – uzgadnianie projektu wskazanych decyzji, wydanych z uwzględnieniem przeprowadzania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko;
- art. 51 ust. 3 pkt 1 ustawy – stwierdzanie w drodze postanowienia, obowiązku przedłożenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (w ramach prowadzonego postępowania administracyjnego, wymagającego przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko);
- art. 149 ustawy – przyjmowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji,
- art. 150 ustawy – wydawanie decyzji zobowiązującej do prowadzenia dodatkowych (wykraczających poza określone ustawą) pomiarów wielkości emisji z instalacji oraz przyjmowanie tych pomiarów;
- art. 152 ust. 1 ustawy – przyjmowanie zgłoszenia instalacji nie wymagającej pozwolenia emisyjnego;
- art. 154 ust. 1 ustawy – wydawanie decyzji ustalającej wymagania w zakresie ochrony środowiska dla instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia;
- art. 183 ust. 1 ustawy – wydawanie pozwoleń emisyjnych;
- art. 237 – wydawanie decyzji zobowiązującej do sporządzania i przedłożenia przeglądu ekologicznego;
- art. 362 ust. 1 i 3 ustawy – wydawania decyzji nakładających obowiązek ograniczenia oddziaływania na środowisko lub przywrócenia do stanu poprzedniego.

Wojewoda jest właściwy w sprawach:

- 1) przedsięwzięć i zdarzeń:
  - a) na terenach zakładów, gdzie jest eksploatowana instalacja, która jest kwalifikowana jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, dla którego sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko jest obowiązkowe,
  - b) na terenach zamkniętych,
- 2) przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko, dla którego sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko jest

obowiązkowe, realizowanego na terenach innych niż wymienione w pkt 1. – **art. 378 ust. 2 ustawy**<sup>26</sup>.

W przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest właściwy w sprawach:

- 1) wydawania decyzji, o których mowa w art. 150 ust. 1 i art. 154 ust. 1;
- 2) przyjmowania wyników pomiarów, o których mowa w art. 149 i 150;
- 3) przyjmowania zgłoszeń, o których mowa w art. 152 ust. 1 – **art. 378 ust. 3 ustawy**.

Do dnia 12 listopada 2002 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji<sup>27</sup>, które stosownie do § 2 pkt 8 lit. k zaliczało inwestycje obejmujące urządzenia emitujące elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące w zakresie częstotliwości 0,03 – 300.000 MHz: radiolokacyjne, radiokomunikacyjne, radionawigacyjne o sumarycznej, określonej zgodnie z przepisami odrębnymi, mocy nadajników wyższej od 10 W oraz radiolinie, jedynie do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska.

Od dnia 13 listopada 2002 r. obowiązywało, wydane na podstawie art. 51 ust. 8 ustawy-Prawo ochrony środowiska, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko<sup>28</sup>, które w § 2 ust. 1 pkt 9 lit.g zobowiązywało do sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko dla instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych, emitujących pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 100 W, emitujących pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz.

Powyższy obowiązek został utrzymany w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko<sup>29</sup>, które uchyliło z dniem 8 grudnia 2004 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r.

---

<sup>26</sup> art. 378 zmieniony przez art. 1 pkt 75 ustawy z dnia 3 października 2003 r. (Dz.U. Nr 190, poz. 1865) zmieniającej niniejszą ustawę z dniem 8 grudnia 2003 r. Do dnia 7 grudnia 2003 r. brzmienie art. 378 ust. 2 było następujące: „Wojewoda jest właściwy w sprawach:

- 1) związanych z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 1, oraz z eksploatacją instalacji na terenach zakładów zaliczanych do tych przedsięwzięć,
- 2) dotyczących przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych.”

<sup>27</sup> Dz.U. Nr 93, poz.589 z późn. zm. - uchylone z dniem 13 listopada 2002 r.

<sup>28</sup> Dz.U. Nr 179, poz.1490

<sup>29</sup> Dz.U. Nr 257, poz.2573 z późn. zm. – uchylone z dniem 8 grudnia 2004 r.

Jak wynika z powyższego do dnia 12 listopada 2002 r. organem właściwym do wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych był starosta, a od dnia 13 listopada 2002 r. jest wojewoda.

Przepisy **art. 184-192 ustawy** określają wymagania, których spełnienie jest niezbędne dla uzyskania pozwolenia emisyjnego. Wymagania te odnoszą się zarówno do wniosku o wydanie decyzji, jak i treści samej decyzji.

Kwestie związane z wygaśnięciem, cofnięciem i ograniczeniem pozwolenia regulują przepisy **art. 193- 200 ustawy**.

**Pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych jest wymagane dla:**

- 1) linii i stacji elektroenergetycznych o napięciu znamionowym 110 kV lub wyższym,
- 2) instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych, których równoważna moc promieniowana izotropowo jest równa 15 W lub wyższa, emitujących pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0,03 MHz do 300.000 MHz - **art. 234 ustawy**.

Stosownie do **art. 235 ust. 1 ustawy** wniosek o wydanie pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych do środowiska, oprócz informacji, o których mowa w art. 184 ust. 2-4, powinien zawierać propozycje zabezpieczenia przed dostępem ludności oraz oznaczenia obszarów występowania pól elektromagnetycznych o wartościach większych niż dopuszczalne.

Informacje, o których mowa:

- 1) w art. 184 ust. 2 pkt 10, powinny zawierać określenia zakresów częstotliwości pól elektromagnetycznych i równoważonej mocy promieniowanej izotropowo emitowanych przez instalacje oraz napięcia znamionowe w odniesieniu do linii i stacji elektroenergetycznych;
- 2) w art. 184 ust. 2 pkt 12, powinny wskazywać, w formie opisowej i graficznej, miejsca występowania w otoczeniu instalacji pól elektromagnetycznych o wartościach granicznych dla obszarów zabudowy mieszkaniowej oraz dla miejsc dostępnych dla ludności – **art. 235 ust. 2 ustawy**.

Pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych, oprócz ustaleń, o których mowa w art. 188, powinno zawierać określenie granic obszarów w otoczeniu instalacji niedostępnych dla ludności, w których będą występowały pola elektromagnetyczne o wartościach większych niż dopuszczalne, oraz sposobu ich zabezpieczenia przed dostępem ludności, a także ich oznaczenia – **art. 236 ust. 1 ustawy**.

Określając w pozwoleniu warunki, o których mowa w art. 188 ust. 2 pkt 2, ustala się:

- 1) napięcia znamionowe linii i stacji elektroenergetycznych,
- 2) maksymalną równoważną moc promieniowaną izotropowo dla instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych emitujących pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0,03 MHz do 300.000 MHz – **art. 236 ust. 2 ustawy**.

Stosownie do art. 20 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw<sup>30</sup> prowadzący istniejącą instalację, z której emisja wymaga pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych powinien je uzyskać do dnia 31 grudnia 2005 r. Przez istniejącą instalację, należy rozumieć instalację, której użytkowanie rozpoczęto przed dniem wejścia w życie ustawy Prawo ochrony środowiska, tj. przed dniem 1 października 2001 r.

Marszałek województwa, starosta oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawują kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów (**art. 379 ust. 1 ustawy**).

Natomiast do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy m.in. kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska (**art. 2 ust.1 pkt 1 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska**).

**Ustawa - Prawo budowlane** normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

W rozdziale IV ustawy – Prawo budowlane zostały określone czynności organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego, po spełnieniu których mogą być rozpoczęte roboty budowlane. Spośród tych czynności podstawową jest udzielenie pozwolenia na budowę.

Zgodnie z **art. 28 ustawy - Prawo budowlane** roboty budowlane można rozpocząć jedynie na podstawie ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budowę, z zastrzeżeniem art. 29-31. Pozwolenie na budowę może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko wymaganego przepisami o ochronie środowiska,
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów – **art. 32 ust. 1 ustawy-Prawo budowlane**.

W kwestii postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko mają tutaj zastosowanie **art. 46-57 ustawy-Prawo ochrony środowiska**.

Uzgodnienie, wyrażenie zgody lub opinii, o których mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2, powinny nastąpić w terminie 14 dni od dnia przedstawienia proponowanych rozwiązań. Niezajęcie przez organ stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych rozwiązań (**art. 32 ust.2 ustawy-Prawo budowlane**). Przepis ust. 2 nie dotyczy przypadków, w których stanowisko powinno być wyrażone w drodze decyzji (**art. 32 ust.3 ustawy-Prawo budowlane**).

Pozwolenie na budowę może być wydane wyłącznie temu, kto:

- 1) złożył wniosek w tej sprawie w okresie ważności decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,

---

<sup>30</sup> Dz.U. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.



- 2) złożył oświadczenie, pod rygorem odpowiedzialności karnej, o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane (**art. 32 ust.4 ustawy-Prawo budowlane**)<sup>31</sup>.

Do wniosku o pozwolenie na budowę należy dołączyć m.in.:

- 4 egzemplarze projektu budowlanego wraz z opiniami, uzgodnieniami, pozwoleniami i innymi dokumentami wymaganymi przepisami szczególnymi oraz zaświadczeniem, o którym mowa w art. 12 ust. 7, aktualnymi na dzień opracowania projektu;
- oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane;
- decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – **art. 33 ust. 2 pkt 1-3 ustawy – Prawo budowlane**<sup>32</sup>.

Przepis **art. 34 ustawy – Prawo budowlane** określa wymagania jakie powinien spełniać projekt budowlany.

Projekt budowlany podlega zatwierdzeniu w decyzji o pozwoleniu na budowę (**art. 34 ust. 4 ustawy-Prawo budowlane**).

Ustawodawca w **art. 34 ust. 5 ustawy - Prawo budowlane** dopuścił możliwość odrębnego zatwierdzania decyzją projektu budowlanego, poprzedzającą wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę.

Decyzję o pozwoleniu na budowę właściwy organ przesyła niezwłocznie m.in. wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta albo organowi, który wydał decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (**art. 38 ust.1 ustawy – Prawo budowlane**).

Właściwy organ prowadzi rejestr decyzji o pozwoleniu na budowę oraz przechowuje zatwierdzone projekty budowlane, a także inne dokumenty objęte pozwoleniem na budowę, co najmniej przez okres istnienia obiektu budowlanego, z zastrzeżeniem ust. 3 (**art. 38 ust. 2 ustawy – Prawo budowlane**).

---

<sup>31</sup> art. 32 ust. 4 zmieniony przez art. 1 pkt 25 lit. a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. – Dz.U. Nr 80, poz.718 – zmieniającej ustawę –Prawo budowlane z dniem 11 lipca 2003 r. Poprzednie brzmienie art. 32 ust. 4 było następujące: „Pozwolenie na budowę może być wydane wyłącznie temu, kto:

1) złożył wniosek w tej sprawie w terminie ważności decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o zagospodarowaniu przestrzennym,

2) wykazał prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.”

<sup>32</sup> art. 33 ust. 2 pkt 1-3 zmieniony przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. – Dz.U. Nr 80, poz. 718 – zmieniającej ustawę –Prawo budowlane z dniem 11 lipca 2003 r. Poprzednie brzmienie art. 33 ust. 2 pkt 1-3 było następujące: Do wniosku o pozwolenie na budowę należy dołączyć:

1) projekt budowlany wraz z opiniami, uzgodnieniami, pozwoleniami i innymi dokumentami, wymaganymi przepisami szczególnymi,

2) dowód stwierdzający prawo dysponowania nieruchomością na cele budowlane,

3) decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o zagospodarowaniu przestrzennym.

Do dnia 30 maja 2004 r. w myśl **art. 55 ust. 1 ustawy – Prawo budowlane** uzyskanie pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego było wymagane jeżeli właściwy organ m.in.:

- nałożył taki obowiązek w wydanym pozwoleniu na budowę lub
- stwierdził, że zgłoszony przez inwestora obiekt budowlany został wykonany z naruszeniem warunków określonych w pozwoleniu na budowę.

Od dnia 31 maja 2004 r. **art. 55 ustawy – Prawo budowlane**<sup>33</sup> stanowi, że przed przystąpieniem do użytkowania obiektu budowlanego należy uzyskać ostateczną decyzję o pozwoleniu na użytkowanie m.in., jeżeli na wzniesienie obiektu budowlanego jest wymagane pozwolenie na budowę i jest on zaliczony do kategorii V, IX-XVII, XX, XXII, XXIV, XXVII, XXVIII i XXX, o których mowa w załączniku do ustawy.

Jak wynika z powyższego od 31 maja 2004 r. nie jest wymagane pozwolenie na użytkowanie sieci telekomunikacyjnych, bowiem mieszczą się one w kategorii obiektów budowlanych XXVI, a nie jest ona wymieniona w art.55 ww. ustawy.

Właściwy organ (tj. właściwy organ nadzoru budowlanego) wydaje decyzję w sprawie pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego po przeprowadzeniu obowiązkowej kontroli, o której mowa w art. 59a (**art.59 ust.1 ustawy – Prawo budowlane**)<sup>34</sup>.

Właściwy organ przeprowadza, na wezwanie inwestora, obowiązkową kontrolę budowy w celu stwierdzenia prowadzenia jej zgodnie z ustaleniami i warunkami określonymi w pozwoleniu na budowę (**art.59a ust.1 ustawy – Prawo budowlane**).

W myśl **art. 59 ust. 6 ustawy – Prawo budowlane** decyzję o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego właściwy organ przesyła niezwłocznie m.in. organowi, który wydał decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Do dnia 10 lipca 2001 r. na podstawie art. 82a ustawy-Prawo budowlane starosta mógł powierzać gminom, w drodze porozumienia, prowadzenie spraw z zakresu swojej właściwości jako organu administracji architektoniczno-budowlanej, w tym wydawanie w jego imieniu decyzji administracyjnych, z wyjątkiem spraw, w których inwestorem jest gmina, komunalna osoba prawna lub inna komunalna jednostka organizacyjna.

Jednak zgodnie z **art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz o zmianie niektórych ustaw**<sup>35</sup> porozumienia z gminami o prowadzenie spraw z zakresu właściwości starosty jako organu administracji architektoniczno-budowlanej, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy, wygasają z dniem 31 grudnia 2003 r.

<sup>33</sup> art. 55 zmieniony przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. Nr 93, poz. 888) zmieniającej niniejszą ustawę z dniem 31 maja 2004 r.

<sup>34</sup> do dnia 10 lipca 2003 r. brzmienie art. 59 ust. 1 było następujące: „Właściwy organ wydaje pozwolenie na użytkowanie obiektu budowlanego po protokolarnym stwierdzeniu na miejscu budowy:

1) zgodności wykonania obiektu z warunkami zabudowy i zagospodarowania terenu oraz warunkami pozwolenia na budowę,

2) uporządkowania terenu budowy.”

<sup>35</sup> Dz.U. Nr 80, poz. 718

Do dnia 10 lipca 2003 r. do obowiązków starosty jako organu administracji architektoniczno-budowlanej należało prowadzenie ujednocionej ewidencji rozpoczynanych i oddawanych do użytkowania obiektów budowlanych (**art. 81 ust. 1 pkt 3 ustawy – Prawo budowlane**)<sup>36</sup>.

Z dniem 11 lipca 2003 r. prowadzenie powyższego rejestru należy do obowiązków organów nadzoru budowlanego, o czym stanowi **art. 84 ust. 2 pkt 3 ustawy – Prawo budowlane**<sup>37</sup>, czyli powiatowego inspektora nadzoru budowlanego lub wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego zgodnie z właściwością.

Szczególnie dużą rolę w budownictwie spełnia Państwowa Inspekcja Sanitarna, która została powołana **ustawą z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej**<sup>38</sup>.

Zapobiegawczy nadzór sanitarny w odniesieniu do budownictwa obejmuje:

- uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących m.in. budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- uczestniczenie w dopuszczeniu do użytku obiektów budowlanych – **art. 3 pkt 2 lit.a, pkt 3 ustawy o Inspekcji Sanitarnej**.

Inspekcja Ochrony Środowiska została powołana do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania stanu środowiska.

Należy do niej m.in.: kontrola przestrzegania decyzji ustalających warunki użytkowania środowiska, udział w postępowaniu dotyczącym lokalizacji inwestycji, udział w przekazywaniu do użytku obiektów lub instalacji realizowanych jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, kontrola eksploatacji instalacji i urządzeń chroniących środowisko przed zanieczyszczeniem, podejmowanie decyzji wstrzymujących działalność prowadzoną z naruszeniem wymagań związanych z ochroną środowiska lub naruszeniem warunków korzystania ze środowiska (**art. 2 ust. 1 pkt 2, 3, 4, 5, 6 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska**).

Z dniem 28 lipca 2005 r. wchodzi w życie ustawa z dnia 18 maja 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw<sup>39</sup>, która w znacznym stopniu nowelizuje ustawę Prawo ochrony środowiska, tj. m.in. znosi obowiązek posiadania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, natomiast instalacje, których eksploatacja powoduje wprowadzenie do środowiska energii w tej postaci, podlegać mają tylko zgłoszeniu organowi ochrony środowiska. Zmiany dotyczące promieniowania elektromagnetycznego nie miały związku z dostosowywaniem przepisów prawa polskiego do przepisów Unii Europejskiej.

---

<sup>36</sup> art. 81 ust. 1 pkt 3 uchylony przez art.1 pkt 57 lit. b ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. (Dz.U. Nr 80, poz. 718) zmieniający niniejszą ustawę z dniem 11 lipca 2003 r.

<sup>37</sup> art. 84 ust. 2 zmieniony przez art.1 pkt 64 lit. a ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. (Dz.U. Nr 80, poz. 718) zmieniający niniejszą ustawę z dniem 11 lipca 2003 r.

<sup>38</sup> j.t. Dz.U. z 1998 r. Nr 90, poz. 575 z późn. zm.

<sup>39</sup> Dz.U. Nr 113, poz. 954

### 3.1.2. Uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne

Obiektami emitującymi elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące, o istotnym oddziaływaniu z punktu widzenia ochrony środowiska, są głównie obiekty radiokomunikacyjne, tj. radiowo-telewizyjne centra nadawcze oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Ich praca powoduje wytwarzanie pól elektromagnetycznych o różnych natężeniach.

Według danych Głównego Inspektora Sanitarnego (GIS), zgromadzonych w Bazie Danych o Źródłach PEM prowadzonej przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi, liczba zarejestrowanych przez służby sanitarne urządzeń wytwarzających PEM w 2003 r. wynosiła prawie 60 tys., z czego 73% stanowiły urządzenia radiokomunikacji i łączności<sup>40</sup>

Radiowo-telewizyjne centra nadawcze wytwarzają pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od kilkuset kHz do nieco poniżej 1 GHz. Obecnie w Polsce do emisji programów radiowych nie wykorzystuje się fal średnich. Programy na falach długich są nadawane ze stacji znajdujących się w okolicach Solca Kujawskiego i Raszyna. Pola elektromagnetyczne o wartościach wyższych od dopuszczalnych występują w odległościach do kilkuset metrów od anten nadawczych stacji długofalowych. W przypadku Radiowego Centrum Nadawczego Polskiego Radia – Solec Kujawski, emitującego na falach długich 225 kHz, wyznaczona została granica obszaru ograniczonego użytkowania dla pola elektrycznego. Jej kształt związany jest z ukształtowaniem terenu i szatą roślinną. W 2002 r., dla wysokości od 0,3 m do 1,8 m npt strefa ta, rozciągała się maksymalnie na odległość 1.100 m od masztu.

Stacje ultra krótkofalowe i telewizyjne są źródłami pól o częstotliwościach od około 90 MHz do około 900 MHz. Pola elektromagnetyczne o wartościach wyższych od dopuszczalnych mogą występować w odległościach do około 300 metrów od anten stacji, na znacznych wysokościach nad poziomem otaczającego terenu, zwłaszcza w przypadku stacji dużej mocy.

Urządzenia radiolokacyjne zazwyczaj wytwarzają impulsowe pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od kilkuset MHz do stukilkudziesięciu GHz. Zasięgi ich oddziaływania są zależne od częstotliwości pracy stacji, częstotliwości powtarzania impulsów, charakterystyk promieniowania anten oraz mocy promieniowej. Pola elektromagnetyczne o mocach wyższych mogą występować do odległości kilkuset metrów od anten stacji radiolokacyjnych, na wysokości zainstalowania tych anten. W otoczeniu większości stacji radiolokacyjnych istnieją ustanowione strefy ochronne.

Stacje bazowe telefonii komórkowej są najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnych. W Polsce istnieją sieci telefonii komórkowej wykorzystujące głównie częstotliwości 900 MHz i 1800 MHz. Urządzenia nadawcze i ich systemy antenowe wytwarzają i wypromieniowują do otoczenia energię elektromagnetyczną. Zasięgi występowania pól elektromagnetycznych o wartościach wyższych od dopuszczalnych w otoczeniu anten stacji bazowych telefonii komórkowej są zależne od mocy doprowadzonej do anten i charakterystyk promieniowania tych anten. W otoczeniu typowych stacji bazowych telefonii komórkowej GSM, pola

<sup>40</sup> Materiały Konferencyjne Polskiego Towarzystwa Badań Radiacyjnych im. Marii Skłodowskiej-Curie „Pole elektromagnetyczne w środowisku komunalnym i w środowisku pracy – źródła i oddziaływania na człowieka – Zakopane październik 2004 r.

elektromagnetyczne o wartościach wyższych od dopuszczalnych występują w odległości kilkudziesięciu m od anten i na wysokości ich zainstalowania.

W Polsce pracuje około 15 tys. stacji bazowych telefonii komórkowej. Spodziewane wprowadzenie w najbliższych latach nowych systemów łączności bezprzewodowej spowoduje znaczny wzrost tych urządzeń (do około 30 tys. szt.).

System telefonii komórkowej tworzą tzw. centrale telefoniczne MTX, zarządzające całym systemem i nadzorujące wiele stacji bazowych. Każdy telefon komórkowy jest stale połączony z najbliższą mu stacją bazową. Podczas pracy telefonu komórkowego, w momencie uzyskania połączenia, w jego otoczeniu występuje pole elektromagnetyczne o częstotliwości odpowiadającej zakresowi pracy nadajnika telefonii komórkowej, tj. częstotliwości pracy stacji bazowej, w zasięgu której się znajduje. Każda stacja bazowa składa się z zespołu urządzeń nadawczo-odbiorczych oraz jednej lub kilku radiolinii. Anteny nadawczo odbiorcze bazowych stacji jak i radiolinii instalowane są na dachach wysokich budynków lub na szczycie masztu.

Promieniowanie elektromagnetyczne w bezpośrednim otoczeniu obiektów emitujących je, może osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywne pod względem biologicznym. Podwyższone promieniowanie może występować również poza tymi obiektami, także w miejscach nakładania się oddziaływań kilku źródeł. Te sztuczne pola, nakładając się na istniejące w przyrodzie naturalne pola elektromagnetyczne, zmieniają środowisko naturalne, środowisko człowieka. Wzrost liczby źródeł sztucznej energii, o różnych częstotliwościach, wymusił określenie progowych wartości tych pól, uważanych za dopuszczalne oraz tworzenie systemu prawnego regulującego zasady ochrony przed ich szkodliwym oddziaływaniem. Stało się również konieczne określenie zasad i sposobów dokonywania oceny wpływu na środowisko instalacji/obiektów zawierających urządzenia emitujące promieniowanie elektromagnetyczne.

W Unii Europejskiej jedynym dokumentem odnoszącym się do ochrony przed polami elektromagnetycznymi, jest „Rekomendacja w sprawie ograniczenia ekspozycji pól elektromagnetycznych o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz na ludność”<sup>41</sup> przyjęta przez Radę Europy w dniu 12 lipca 1999 r. Dokument ten został opracowany w oparciu o koncepcję Międzynarodowej Komisji Ochrony przed Promieniowaniem Niejonizującym - ICNIRP działającej przy WHO, tj. koncepcję polegającą na zapobieganiu przekroczeniu ograniczeń podstawowych. Spośród krajów europejskich Włochy i Szwajcaria wprowadziły uregulowania, znacznie ostrzejsze od zawartych w rekomendacji Unii Europejskiej. Część krajów europejskich przyjęła zalecenia ICNIRP jako podstawę do wprowadzenia swoich przepisów, część wprowadziła rekomendację dla własnych potrzeb. W niektórych krajach członkowskich Unii Europejskiej przyjęto własne uregulowania, odbiegające od zawartych w „Rekomendacji”. Jednak coraz częściej środowiska naukowe, grupy społeczne i organizacje pozarządowe, zwracają uwagę na konieczność stosowania zasady ostrożności i świadomego unikania i używania urządzeń emitujących energię elektromagnetyczną, a z drugiej strony postulują konieczność zabezpieczenia ludności przed skutkami oddziaływania nawet słabych pól elektromagnetycznych.

---

<sup>41</sup> Council recommendation of 12 July 1999 on the limitation of exposure of the general public to electromagnetic fields (0 hz to 300 GHz) – 1999/519/EC

W Polsce dopuszczalny poziom promieniowania dla zakresu częstotliwości od 300 MHz do 300 GHz wynosi  $0,1 \text{ W/m}^2$ . Obowiązujące rozporządzenia w tym zakresie nakładają obowiązek ustalenia w otoczeniu źródeł pól elektromagnetycznych obszaru o wartości średniej gęstości mocy pól elektromagnetycznych przekraczających dopuszczalny poziom, mający zapewnić całkowitą separację przestrzenną od pól wywołujących oddziaływanie biologiczne.

Zależnie od przeznaczenia źródła PEM, zakresu wytwarzanych częstotliwości i mocy nadajnika, człowiek przebywający w jego otoczeniu, w różnym stopniu, podlega ekspozycji na promieniowanie elektromagnetyczne. Poziom tego promieniowania, w celu ochrony ludzi i środowiska, powinien być określany w otoczeniu obiektów nadawczych, w miejscach dostępnych dla ludzi, w punktach położonych na wysokościach od 0,3 do 1,8 m nad powierzchnią ziemi lub nad innymi dostępnymi dla ludzi powierzchniami oraz w pobliżu instalacji i elementów metalowych, w odległości nie mniejszej niż 0,3 m od nich. Wielkość ekspozycji zależy od stopnia uprzemysłowienia rejonu. Przeciętnie jest wyższa dla mieszkańców dużych miast niż z obszarów wiejskich. Wartości natężenia i gęstości mocy są najwyższe w rejonach otaczających duże nadawcze stacje radiowe i telewizyjne. Podwyższone wartości natężenia pola mogą występować na terenie dużych aglomeracji, gdzie z reguły występuje gęsta sieć radiotelefonii ruchomej i telefonii komórkowej, stacje radiowe i telewizyjne, porty lotnicze i morskie, przemysł i etc. W ostatnich latach poziom tła elektromagnetycznego szybko wzrastał. Np. w wielkich miastach amerykańskich w 1978 r. osiągał wartości rzędu  $10^{-3} - 10^{-2} \text{ W/m}^2$ , a w 1999 r. wzrósł 5-20 -krotnie.

Pomiary promieniowania elektromagnetycznego przeprowadzone przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi, dla 25 stacji bazowych usytuowanych na dachach budynków mieszkalnych i szpitalnych, wykazały występowanie wartości ponadnormatywnych (do  $2 \text{ W/m}^2$ ) w obszarach nadbudówek i na dachach. Nie stwierdzono występowania mierzalnych wartości tego promieniowania w kontenerach z urządzeniami nadawczymi i sterującymi oraz wzdłuż kabli doprowadzających sygnał radiowy od kontenera do anten. Sporadycznie występowały mierzalne, ale nieprzekraczające dopuszczalnych ( $0,1 \text{ W/m}^2$ ) wartości gęstości mocy promieniowania elektromagnetycznego na dachach i balkonach wysokich budynków usytuowanych w odległościach mniejszych niż 40 m od stacji bazowych. W ocenie Instytutu należy mieć na uwadze „zagęszczenie” sieci stacji bazowych na elewacjach budynków, a nawet wewnątrz dużych pomieszczeń.

Pomimo coraz większej wiedzy popartej doświadczeniami na temat biologicznego oddziaływania pól elektromagnetycznych, jednoznaczne wskazanie efektów i ryzyka zdrowotnego ekspozycji w takich polach, w dalszym ciągu okazało się bardzo trudne. Wyniki dotychczasowych badań nie dają podstaw do jednoznacznego wyeliminowania szkodliwości wytwarzanego promieniowania elektromagnetycznego przez stacje telefonii komórkowej na organizm ludzki. W tych warunkach istotne jest więc przestrzeganie procedur obowiązujących przy lokalizacji, budowie i prowadzeniu eksploatacji instalacji/urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne oraz dokonywanie stałej kontroli poziomu natężenia wytwarzanych przez nie poziomów emisji elektromagnetycznej.

## 3.2. Istotne ustalenia kontroli

### 3.2.1. Problematyka promieniowania elektromagnetycznego w zadaniach i wewnętrznych przepisach administracji publicznej.

Wprowadzenie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska spowodowało znaczne rozszerzenie zadań administracji publicznej, m.in. w zakresie instalacji emitujących pola elektromagnetyczne i inwestycji z nimi związanych. Do zwiększenia tych obowiązków przyczynił się także bardzo szybki wzrost społecznego zapotrzebowania na rozwój różnych form łączności, w szczególności sieci telefonii komórkowej. Spowodowało to konieczność ich rozbudowy, poszukiwania nowych miejsc lokalizacji i budowy wież przekaźnikowych, dla coraz większej ilości tego typu instalacji. Wcześniej, zaledwie 5 lat temu, ochrona środowiska w tym zakresie nie stanowiła problemu, z uwagi na znacznie mniejszą skalę potrzeb instalowania urządzeń, których praca związana była z emitowaniem promieniowania elektromagnetycznego.

Specyfika zagadnień związanych z instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne, poza koniecznością dostosowania organizacyjnego do zwiększonego zakresu zadań, wymagała również znajomości merytorycznej przedmiotu. Choć eksploatacja instalacji/urządzeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym należy do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, to nie wszystkie skontrolowane urzędy administracji publicznej uwzględniały ten fakt w przepisach wewnętrznych. Np. w Urzędach: Gminy Janów i Miasta Świdnicy, nie zawarto zapisów odnoszących się wprost do zadań dotyczących promieniowania. Natomiast w pozostałych 3 urzędach administracji samorządowej w Urzędzie m.st. Warszawy, w Urzędach Starostw Powiatowych: w Częstochowie i w Świdnicy, jak też w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie, zostały one wyszczególnione.

Zadania związane z problematyką promieniowania pól elektromagnetycznych nie w pełni uwzględniono w wewnętrznych przepisach Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, takich jak: Regulamin Organizacyjny, „Wytyczne do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska ...” na lata 2002-2004 oraz „Instrukcja przeprowadzania kontroli oraz podejmowania działań pokontrolnych przez służby Inspekcji Ochrony Środowiska”, zatwierdzanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. I tak m.in.:

- W Regulaminie Organizacyjnym GIOŚ, w Departamencie Inspekcji i Orzecznictwa zadania te ujęto tylko w zakresach czynności niektórych pracowników tego Departamentu. W przypadku Departamentu Monitoringu wyszczególniono stanowisko pracy ds. monitoringu hałasu i poziomu pól elektromagnetycznych, na które zatrudniona została jedna osoba na  $\frac{3}{4}$  etatu.
- „Wytyczne ...” stanowiące Załącznik do „Ogólnych kierunków działania Inspekcji Ochrony Środowiska” na 2002 r., nie określały zadań organów Inspekcji Ochrony Środowiska (GIOŚ i WIOŚ) zarówno w zakresie kontroli przestrzegania prawa dotyczące ochrony środowiska, jak również w zakresie badania i oceny stanu

środowiska, w części dotyczącej promieniowania pól elektromagnetycznych. Natomiast na lata 2003 i 2004, w dokumencie tym, nie określono zadań organów Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie kontroli przestrzegania prawa o ochronie środowiska przed PEM.

- „Instrukcja ...”, opracowana w czerwcu 2002 r., nie uwzględniała kontroli i pomiarów kontrolnych dotyczących promieniowania elektromagnetycznego.

W okresie objętym kontrolą sprawy dotyczące instalacji emitujących pola elektromagnetyczne, poza Urzędem m.st. Warszawy, rozpatrywano pod względem formalnym, nie dysponując programami ochrony środowiska, nie zapewniając merytorycznego przygotowania pracowników w tym zakresie. W urzędach nie było specjalistów wykazujących się znajomością zagadnień związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym.

W Urzędzie m.st. Warszawy wprawdzie nie zatrudniano pracownika/specjalisty w zakresie promieniowania elektromagnetycznego, nie zapewniono też etatu dla pracownika o takich kwalifikacjach, ale w dniu 8 kwietnia 2003 r. zawarto umowę o dzieło (na wykonanie ekspertyz elementów wniosków o pozwolenie na emitowanie pól elektromagnetycznych oraz projektów tych pozwoleń) z osobą, która miała właściwe kwalifikacje i była przeszkolona w zakresie promieniowania elektromagnetycznego.

W Urzędzie Gminy Janów, dopiero w trakcie kontroli planowano wykonanie opracowań w zakresie ochrony środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym dla terenu Gminy. Jak wyjaśniono, w okresie kiedy opracowywano plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty przez Radę Gminy w Janowie uchwałą z dnia 28 lutego 1991 r., ochrona środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym nie stanowiła problemu. Z kolei Urząd Miasta w Świdnicy nie posiadał opracowań w tym zakresie i jak wyjaśniono, nie miał obowiązku i nie widział potrzeby zlecenia wykonania tego typu opracowań.

W Starostwie Powiatowym w Częstochowie także nie dysponowano opracowaniami obejmującymi zagadnienia z zakresu ochrony środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym i w latach 2000-2003 nie zlecano wykonania prac w tym zakresie. Natomiast w Starostwie Powiatowym w Świdnicy posługiwano się materiałami ogólnodostępnymi publikowanymi głównie na stronach internetowych zarówno Ministerstwa Środowiska, jak i instytutów naukowo-badawczych.

### **3.2.2. Rejestry i ewidencje źródeł elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego**

Organy administracji publicznej objęte kontrolą, nie miały pełnego rozeznania i informacji o lokalizacji, liczbie, rodzaju i charakterystykach czynnych urządzeń emitujących elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące, w obszarze swojego działania.

Wojewoda Mazowiecki, który wydawał uzgodnienia w formie decyzji w związku z instalacjami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne, a także od 13



listopada 2003 r. przejął od starostów obowiązek wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych<sup>42</sup>, wypełniał te zadania nie uwzględniając ilości i zagęszczenia instalacji powodujących emitowanie promieniowania elektromagnetycznego oraz skutków wynikających z ich eksploatacji. Dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, który zwrócił się w dniu 16 stycznia 2003 r. do starostów powiatowych z prośbą o przekazanie dokumentów dotyczących instalacji stacji bazowych telefonii komórkowej, otrzymał informacje tylko od 12 spośród 42 starostów. Przekazane wykazy dotyczyły 35 instalacji, wyłącznie posiadających pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych.

Z informacji starostów, uzyskanych w trakcie kontroli NIK, wynikało, że na terenie województwa mazowieckiego znajdowało się 613 instalacji, z czego 350 (57%) wybudowano po 1 października 2001 r. Decyzje o pozwoleniu na emitowanie pól elektromagnetycznych posiadało 56 z nich. Pozostałe 263 (tj. 43%) wybudowano przed 1 października 2001 r. Brak było danych umożliwiających określenie liczby stacji bazowych telefonii komórkowej posiadających pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych, wybudowanych przed 1 października 2001 r., dla których termin uzyskania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych określony został do dnia 31 grudnia 2005 r.<sup>43</sup>.

Także organy administracji samorządowej, realizujące obowiązki w zakresie wydawania decyzji administracyjnych w związku z instalacjami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne, nie miały pełnego rozeznania o tego rodzaju istniejących urządzeniach.

- W Urzędzie m.st. Warszawy, spośród 18 delegatur Biura Naczelnego Architekta Miasta (BNAM), w 11 brak było informacji o liczbie i rodzaju urządzeń emitujących elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące (Białoleka, Bielany, Ursynów, Żoliborz, Wawer, Wola, Śródmieście, Mokotów, Targówek, Włochy, Wilanów), w 5 były niepełne dane. Jedynie 2 delegatury BNAM (Rembertów i Ursus) miały pełne dane w tym zakresie. Brak było również informacji o skupisku anten znajdujących się na Pałacu Kultury. Były to działania niezgodne z wewnętrznym „Regulaminem działalności BNAM”, zatwierdzonym przez Prezydenta m.st. Warszawy w dniu 23 maja 2003 r., w którym w rozdziale V na delegatury nałożony został m.in. obowiązek zbierania i opracowywania danych dotyczących stanu zagospodarowania przestrzennego w dzielnicy.

Warszawa jako jedno z najbardziej zurbanizowanych miast w Polsce jest miejscem lokalizacji dużej liczby różnych rodzajów i typów stacji nadawczych, wytwarzających pola elektromagnetyczne o szerokim zakresie częstotliwości.

<sup>42</sup> rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko - Dz. U. Nr 179, poz. 1490. – obowiązywało z dniem 13 listopada 2002 r., uchylone z dniem 8 grudnia 2004 r.

<sup>43</sup> art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw - Dz.U. nr 100, poz. 1085 z późn. zm., który został uchylony przez art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 18 maja 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 113, poz. 954) z dniem 28 lipca 2005 r.

Największe skupisko zainstalowanych anten nadawczych, eksploatowanych przez publiczne i komercyjne stacje radiowe i telewizyjne, znajduje się na iglicy Pałacu Kultury i Nauki. Ponadto w centrum Warszawy, na dachach wielokondygnacyjnych biurowców zainstalowana jest duża liczba anten nadawczych linii radiowych i stacji bazowych radiokomunikacji ruchomej i telefonii komórkowej.

Według opracowania Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska<sup>44</sup>, w 1996 r. w centrum Warszawy, na iglicy Pałacu Kultury i Nauki, na wysokości od 170 m npt do 226 m npt zainstalowanych było 7 anten nadawczych eksploatowanych przez publiczne i komercyjne stacje radiowe i telewizyjne oraz 26 anten linii radiowych. Te wieloelementowe systemy antenowe wg stanu na 30 czerwca 1995 r. pracowały w zakresie częstotliwości od 60 MHz do 600 MHz. Łączna moc doprowadzona do ww. anten wynosiła około 60 kW. Anteny linii radiowych typu parabolicznego, zainstalowane były na wysokości od 135 m npt do 146 m npt. Zaledwie w odległości około 500 m od PKiN na dachu jednego z biurowców zainstalowane było około 40 anten nadawczo-odbiorczych m.in. linii radiowych, stacji bazowych radiokomunikacji ruchomej i telefonii komórkowej.

Natomiast z ustaleń niniejszej kontroli w Urzędzie m.st. Warszawy i w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie wynika, że w badanym okresie, w obu urzędach brak było informacji i dokumentów dotyczących urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne, zainstalowanych na Pałacu Kultury i Nauki.

- W Starostwie Powiatowym w Świdnicy i w Częstochowie prowadzono rejestry pn. „Ewidencja rurociągów, przewodów, linii i sieci”, w których wyszczególniano m.in. decyzje o pozwoleniu na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej, zgłoszenia rozpoczęcia i zakończenia ich budów oraz decyzje na użytkowanie, zgodnie z art. 38 ust. 2 i art. 81 ust. 1 pkt 3 ustawy – Prawo budowlane<sup>45</sup>. Od dnia 11 lipca 2003 r., na podstawie art. 84 ust. 2 pkt 3 ww. ustawy, prowadzenie ewidencji rozpoczynanych i oddawanych do użytku obiektów budowlanych należy do zadań organów nadzoru budowlanego.
- W Urzędzie Miasta w Świdnicy prowadzono rejestr decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu dotyczących m.in. urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne, wydanych od 1 stycznia 1999 r.

Kontrola wykazała, że również organy inspekcji ochrony środowiska do realizacji zadań wynikających z przepisów o ochronie środowiska, ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska oraz z *Programu Monitoringu Środowiska* przystąpiły bez pełnej znajomości liczby, lokalizacji i charakterystyki poszczególnych instalacji.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska zobowiązany w *Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003-2005*, przyjętym przez kierownictwo Ministerstwa Środowiska w dniu 12 lutego 2003 r., m.in. do opracowania w latach 2003/2004 bazy danych – centralnej i wojewódzkich umożliwiającej ewidencję wyników pomiarów i źródeł PEM, prace nad nią miał rozpocząć dopiero w 2005 r.

<sup>44</sup> „Pola elektromagnetyczne wielkiego miasta z punktu widzenia ochrony środowiska” – PIOŚ Biblioteka Monitoringu Środowiska – Warszawa 1996 r.

<sup>45</sup> Dz.U. z 2003 r., Nr 207, poz. 2016 z późn. zm.

Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie od drugiego półrocza 2002 r. założył bazę informacyjną o użytkowanych instalacjach emitujących pola elektromagnetyczne. Baza ta dotyczy stacji bazowych telefonii komórkowej wybudowanych na terenie województwa mazowieckiego, nie zawiera natomiast informacji o instalacjach telewizyjnych i radiowych. Tworzono ją na podstawie ankiet, skierowanych przez WIOŚ w sierpniu 2002 r. do 41 starostów powiatowych w województwie mazowieckim i 10 burmistrzów gmin Warszawy i zgromadzono w niej dane o 355 źródłach. Nie były to pełne dane w świetle informacji uzyskanych od trzech operatorów telefonii komórkowej (Polskiej Telefonii Komórkowej – Centertel Sp. z o.o., Polskiej Telefonii Cyfrowej Sp. z o.o., Polkomtel S.C.), do których MWIOŚ zwrócił się w tym samym terminie. Według danych przedstawionych przez operatorów, we wrześniu 2002 r., na obszarze województwa mazowieckiego zainstalowanych było 3.754 anten sektorowych i 2.401 anten radiolinii.

Według informacji uzyskanych w toku kontroli przez NIK z Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty w Warszawie, który na podstawie przepisów ustawy Prawo telekomunikacyjne<sup>46</sup> gromadzi dane dotyczące liczby nadajników radiodfuzyjnych i nadajników stacji bazowych telefonii komórkowej, do końca 2001 r. w całym kraju czynnych było 8.555 stacji bazowych telefonii komórkowej. Do końca 2002 r. ich liczba wzrosła o 35,4%, do końca 2003 r. o 63,8%, a do końca 2004 r. do 15.355 stacji, tj. o 79,5%. Na koniec 2004 r. najwięcej stacji bazowych telefonii komórkowej pracowało w województwie mazowieckim – 2.580, w tym w Warszawie – 1.323 stacje oraz w wielkopolskim – 1.585, w tym w Poznaniu - 516 stacji. Najmniej stacji pracowało w województwie opolskim – 346, w tym w Opolu - 63 stacje. Szczegółowe dane dotyczące liczby ww. stacji w poszczególnych województwach, zarejestrowanych w bazie danych URTiP, przedstawiono w Załączniku Nr 5.3 – Tabela 1.

W odniesieniu do nadajników radiowych i telewizyjnych, URTiP dysponował danymi wyłącznie na koniec 2004 r., co jak wyjaśniono wynikało ze sposobu ich gromadzenia w elektronicznej bazie danych.

Na koniec 2004 r. łącznie, na terenie całego kraju, według URTiP pracowało 787 stacji radiowych i 532 stacje telewizyjne. Najwięcej radiowych stacji nadawczych czynnych było w województwie mazowieckim – 92, w tym w Warszawie 21 i w województwie zachodnio-pomorskim – 69, w tym w Szczecinie - 8 oraz w dolnośląskim – 68, w tym we Wrocławiu - 7 stacji. Najmniej ww. stacji pracowało w województwie świętokrzyskim – 21, w tym w Kielcach - 8 stacji.

Najwięcej telewizyjnych stacji nadawczych pracowało w województwie dolnośląskim – 92, w tym we Wrocławiu - 2, w małopolskim – 89 i w woj. podkarpackim – 79, przy czym w miastach - w Krakowie i w Rzeszowie nie instalowano stacji telewizyjnych. Najmniej tych stacji pracowało w województwie opolskim – 9, w tym w Opolu - 5.

<sup>46</sup> ustawa z dnia 21 lipca 2000 r. – Prawo telekomunikacyjne – Dz.U. Nr 73, poz. 852 z późn. zm. – uchylona z dniem 3 września 2004 r., z wyjątkiem art. 25 ust. 5, art. 27 ust. 3, art. 30-33, art. 112 ust. 5 i 6, które utraciły moc z dniem 31 grudnia 2004 r.; z dniem 3 września 2004 r. weszła w życie ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne – Dz.U. Nr 171, poz. 1800 z późn. zm.

Szczegółowe dane dotyczące liczby ww. stacji radiowych i telewizyjnych w poszczególnych województwach przedstawiono w Załączniku Nr 5.3 – Tabela 2.

W ocenie NIK Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty dysponuje najpełniejszymi danymi dotyczącymi rozmieszczenia stacji bazowych telefonii komórkowej oraz radiowych i telewizyjnych stacji nadawczych, emitujących pola elektromagnetyczne.

URTiP zgodnie z ustawą Prawo telekomunikacyjne, nie zajmuje się pomiarami natężenia pola elektromagnetycznego w celu kontroli spełniania wymagań ochrony środowiska. Natomiast upoważnieni kontrolerzy oddziałów okręgowych URTiP, dokonując kontroli bezpośredniej stacji nadawczych różnych służb radiokomunikacyjnych, sprawdzają spełnienie różnych wymagań formalnych. Jednym z tych wymagań jest, zgodnie z art. 143 ustawy Prawo telekomunikacyjne, posiadanie ważnego pozwolenia radiowego. W 2004 r. przeprowadzono 1383 kontroli i stwierdzono 60 przypadków braku aktualnego pozwolenia radiowego. W takiej sytuacji wydawane były zalecenia pokontrolne lub wystawiane decyzje administracyjne nakazujące uzupełnienie brakujących dokumentów.

O informacje dotyczące rejestru stacji bazowych telefonii komórkowej oraz radiowych i telewizyjnych stacji nadawczych, NIK w trakcie kontroli zwróciła się także do Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, który z upoważnienia Głównego Inspektora Sanitarnego prowadzi „Centralny Rejestr Źródeł Emisji Pól Elektromagnetycznych dla celów higieniczno-sanitarnych”. Według uzyskanych informacji, jednym z modułów tego Rejestru jest „Centralna Baza Danych o Źródłach PEM”, zawierająca informacje dotyczące instalacji/urządzeń wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne (PEM), gromadzone dla celów oceny stanu ochrony przed PEM w środowisku pracy.

Informacje gromadzone w „Centralnej Bazie Danych o Źródłach PEM”, pochodziły z wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych (WSSE). Według informacji Instytutu nie wszystkie WSSE przesyłały dane do tej Bazy.

Podstawowym dokumentem opracowywanym dla Głównego Inspektora Sanitarnego jest „Roczne Sprawozdanie w zakresie ochrony przed polami elektromagnetycznymi 0 Hz – 300 GHz w środowisku pracy” – na podstawie Raportu „Druk MZ–52”, którego podstawę stanowią druki statystyczne MZ–52 wypełniane przez WSEE. Informacje zawarte w tym druku ograniczone są do skonsolidowanych danych ewidencyjnych, m.in. odnośnie liczby urządzeń/instalacji wytwarzających PEM, które zarówno dla Bazy Danych o Źródłach PEM jak i Druku MZ–52 rejestrowane są jako „INNE”.

W „Centralnej Bazie Danych o Źródłach PEM” w 2003 r. łącznie, w całym kraju, zarejestrowano 38.268 stacji bazowych telefonii komórkowej, 700 stacji radiowych i 533 stacje telewizyjne. W porównaniu do 2002 r. o 10,0% wzrosła liczba stacji bazowych telefonii komórkowej. Natomiast o 27,2% zmalała liczba stacji radiowych oraz o 5,2% stacji telewizyjnych.

Analiza informacji uzyskanych w trakcie kontroli NIK wykazała, że dane otrzymane z bazy Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi są nieporównywalne z danymi otrzymanymi z bazy Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty. Szczegółowe dane

dotyczące liczby ww. stacji radiowych i telewizyjnych w poszczególnych województwach przedstawiono w Załączniku Nr 5.3 – Tabela 1, 2, 3.

W ocenie NIK, system i sposób gromadzenia w Centralnym Rejestrze Źródeł Emisji Pól Elektromagnetycznych, prowadzonym w Instytucie Medycyny Pracy, danych o instalacjach emitujących pola elektromagnetyczne w celach ochrony zdrowia w środowisku pracy, nie daje możliwości wygenerowania informacji dotyczących tych urządzeń, pod kątem ochrony środowiska, z wyszczególnieniem stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji radiowych i telewizyjnych. Praktycznie Instytut Medycyny Pracy w Łodzi nie posiada danych w tym zakresie. Natomiast w dużej części danymi tymi dysponują Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne. Dane te, są jednak również nieporównywalne z informacjami uzyskanymi z bazy URTiP, co przedstawiono w poniższym zestawieniu.

L.p.	Przyrost liczby instalacji (łącznie w kraju) według danych	Stacje bazowe telefonii komórkowej				Stacje radiowe				Stacje telewizyjne			
		do 31.12.01	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004 r.	do 31.12.01	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004 r.	do 31.12.01	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004 r.
1	WSSE	brak danych	1407	1237	1501	68	49	31	32	16	4	4	17
2	URTIP	*	3025	2437	1338	*	*	*	*	*	*	*	*

\* - brak danych w informacji URTiP o przyroście liczby czynnych stacji.

Według informacji Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych (WSSE), przedstawione dane stanowią łączną liczbę złożonych w poszczególnych latach zawiadomień o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do użytkowania stacji. Natomiast dane URTiP-u przedstawiają przyrost liczby czynnych stacji bazowych telefonii komórkowej w danym roku.

Z otrzymanych danych i powyższych zestawień wynika m.in., że występują przypadki przystępowania do użytkowania stacji bazowych telefonii komórkowej bez zgłoszenia do WSSE zakończenia ich budowy i zamiaru uruchomienia.

Szczegółowe dane dotyczące liczby stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji radiowych i telewizyjnych w poszczególnych województwach, przedstawiono w Załączniku Nr 5.3 – Tabela 1 i 4.

Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne nie prowadzą ewidencji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne, znajdujących się na terenie województwa. Według informacji uzyskanej w trakcie kontroli, WSSE nie dysponują stosownymi programami umożliwiającymi identyfikację spraw i dokumentów dotyczących określenia rodzaju instalacji emitującej pola elektromagnetyczne. Opracowanie materiałów dla potrzeb kontroli NIK wiązało się z koniecznością identyfikacji ręcznej, polegającej na wyszukiwaniu spraw z ogólnego archiwum.

### 3.2.3. Pozwolenia na lokalizację obiektów związanych z instalacjami/urządzeniami emitującymi pola elektromagnetyczne

Do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji warunków zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego m.in. w sprawie instalacji emitujących pola elektromagnetyczne, na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym<sup>47</sup> oraz ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uprawniony był organ gminy.

Jak wynika z ustaleń kontroli, badane decyzje w ww. zakresie wydane zostały na podstawie kompletnych wniosków i wyczerpywały wymagania art. 41 ust. 1 obowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym oraz art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przy podejmowaniu powyższych decyzji przestrzegano także przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia – Prawo ochrony środowiska. Wydano je w oparciu o stosowne pozytywne uzgodnienia organów ochrony środowiska, tj. właściwych starostów lub wojewodów i Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych.

Wydanie ww. decyzji każdorazowo poprzedzone było postępowaniem w sprawie oceny oddziaływania planowanych inwestycji na środowisko, stosownie do przepisów art. 46-48 ustawy Prawo ochrony środowiska. Dla każdej inwestycji emitującej elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące sporządzony był raport o oddziaływaniu na środowisko.

Decyzje o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu wydane zostały zgodnie z przepisami art. 42 ust. 1 ww. ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, o warunkach zabudowy oraz o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego stosownie do przepisów art. 54 i art. 64 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Omawiane decyzje zawierały również ustalenia zawarte w wymaganych „Ocenach oddziaływania na środowisko”. Dotyczyły one m.in. obowiązku wykonania pomiarów kontrolnych rzeczywistego rozkładu gęstości mocy emitowanego niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego oraz poziomów promieniowania, bezpośrednio po uruchomieniu stacji i po każdorazowej zmianie warunków jej pracy, o ile zmiany te mogły mieć wpływ na zmianę poziomów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego. I tak np.:

- Analiza postępowań administracyjnych w 4 delegaturach Biura Naczelnego Architekta Miasta Stołecznego Warszawy (BNAM) w dzielnicach: Ochota, Praga Północ, Wola i Śródmieście wykazała, że w badanym okresie wydano łącznie 154 decyzje i postanowienia, z czego 145, tj. 94% stanowiły decyzje dotyczące budowy lub modernizacji stacji bazowych telefonii komórkowej i radiolinii zlokalizowanych na dachach istniejących kościołów, budynków mieszkalnych i biurowych, a 9 decyzji dotyczyło stacji wolnostojących i zlokalizowanych wewnątrz budynków, w tym np:
  - 19 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i warunkach zabudowy (4-Ochota, 6-Praga-Północ, 2-Wola, 7-Śródmieście),

<sup>47</sup> Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm. – uchylona z dniem 11 lipca 2003 r.

- 33 decyzji nakładających obowiązek uzyskania pozwolenia na budowę (20-Praga-Północ, 13-Wola),
- 55 postanowień o obowiązku sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko (11-Ochota, 16-Praga-Północ, 12 Wola, 16-Śródmieście).
- Według prowadzonego w Urzędzie Miasta w Świdnicy rejestru decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, Prezydent Miasta, od dnia 1 stycznia 1999 r. do czasu zakończenia kontroli, wydał 7 decyzji dotyczących inwestycji związanych z telefonią komórkową, w tym dwie w okresie objętym kontrolą: z dnia 19 listopada 2002 r. dla Telefonii Dialog S.A., dotyczącą montażu anteny radiolinii na budynku ELMOT DR Sp.z o.o. w Świdnicy oraz z dnia 13 grudnia 2002 r. dla PTK Centertel Sp. z o.o. w Warszawie, dotyczącą budowy stacji bazowej telefonii komórkowej na stacji paliw płynnych PKN Orlen, w Świdnicy. Informacje o złożonych do Urzędu wnioskach o wydanie decyzji, podawano do publicznej wiadomości w formie obwieszczeń, które zamieszczano na tablicach ogłoszeń w Urzędzie i w miejscu prowadzonych inwestycji oraz drukowano w tygodniku „Kurier Świdnicki”.
- Wnioski złożone do Urzędu Gminy Janów o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dotyczyły m.in. dwu wież nadawczo-odbiorczych telefonii komórkowej GSM (Plus, Idea, Era) zlokalizowanych we wsi Ponik, w odległości około 70 m od siebie i około 540 m od najbliższych zabudowań. O wydaniu ww. decyzji pisemnie powiadomiono zainteresowane osoby, tj. mieszkańców miejscowości Ponik i Janów, których działki znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie nieruchomości, na której ustalono lokalizację wież telefonii komórkowej.

Kontrola wykazała, że w urzędach gmin nie posiadano pełnych informacji o dopuszczeniu do użytkowania instalacji/urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne, ponieważ nie otrzymywały one tych informacji od właściwych organów zobowiązanych do niezwłocznego przesłania decyzji o pozwoleniu na budowę z mocy art. 38 ust. 1 ustawy Prawo budowlane oraz decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego, z mocy art. 59 ust. 6 ww. ustawy. Organy te także nie podejmowały starań o uzyskanie informacji w tym zakresie, bowiem nie egzekwowały nałożonych na użytkowników urządzeń systemu telefonii komórkowej, w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, obowiązku zawiadomienia o zakończeniu budowy. W decyzjach tych zobowiązywano inwestorów po pierwszym uruchomieniu urządzeń systemu telefonii komórkowej, do wykonania pomiarów kontrolnych gęstości mocy emitowanego niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego. W dokumentacji urzędów brak było dokumentów dotyczących wykonania niektórych instalacji/urządzeń.

***Uwzględnianie terenów przeznaczonych na lokalizację urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne, a w szczególności stacji bazowych telefonii komórkowej, w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego***

Z ustaleń kontroli wynika, że zbadane decyzje o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu dotyczące instalacji stacji bazowych telefonii komórkowej wydawano zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania

przestrzennego, które stosownie do przepisu art. 67 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym obowiązywały do końca 2003 r.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obowiązujących na terenach gmin objętych kontrolą, w większości brak było zapisów o ochronie środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym. Jedyne w Urzędzie Miasta w Świdnicy, w latach 2002-2003, w sześciu uchwałach w sprawie zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, podjętych przez Radę Miejską w Świdnicy, zawarto ograniczenia lub zakazy montażu albo budowy nowych stacji bazowych telefonii komórkowej, które łącznie objęły ca 1/3 powierzchni miasta - głównie dzielnice mieszkaniowe i o charakterze usługowo-mieszkaniowym. Z kolei w Urzędzie Gminy Janów, w nowym planie zagospodarowania przestrzennego, opracowywanym na podstawie uchwały Rady Gminy z dnia 28 czerwca 2002 r., planowano oznaczenie terenu stacji telefonii komórkowej.

Również w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego nie zawsze uwzględniano potrzeby ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi, także pomimo istnienia na terenie gmin wybudowanych wcześniej stacji bazowych telefonii komórkowej. Dotyczyło to Gminy Janów. Wymóg zapewnienia ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi m.in. w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wynika z art. 72 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Nadto obowiązek określenia w studium kierunków infrastruktury technicznej wynikał z art. 6 ust. 5 pkt 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Także przepis art.10 ust.1 pkt 13 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada obowiązek uwzględnienia w studium stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

***Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w związku z rozpatrywaniem wniosku o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu***

Kontrola wykazała, że na etapie planowania instalacji/urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne (stacji bazowych telefonii komórkowej), zaliczanych do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska<sup>48</sup>, sporządzano wymagane oceny oddziaływania na środowisko, stosownie do przepisów art. 68 ust. 6 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska<sup>49</sup> oraz

<sup>48</sup> - rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji. – Dz.U. Nr 93, poz. 589 – uchylone z dniem 13 listopada 2003 r.

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko. – Dz.U. Nr 179, poz. 1490 – obowiązywało od dnia 13 listopada 2002 r., a uchylone z dniem 8 grudnia 2004 r.

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko – Dz.U. Nr 257, poz. 2573 – obowiązuje od dnia 8 grudnia 2004 r.

<sup>49</sup> ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska – Dz.U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196 z późn. zm.



art. 46-48 ustawy - Prawo ochrony środowiska. Opracowania te, wykonane m.in. przez rzeczoznawców z listy b. Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa i biegłych z listy Wojewody Dolnośląskiego oraz Wojewody Mazowieckiego, stanowiły elementy wniosków o wydanie ww. decyzji. We wszystkich poddanych analizie ocenach, ich autorzy stwierdzali, że projektowane stacje nie stanowią zagrożenia dla ludzi, nie wpływają na pogorszenie stanu środowiska naturalnego i mogą otrzymać pozytywną decyzję organów administracji, dotyczącą ich lokalizacji.

Oceny oddziaływania na środowisko, poddane podczas kontroli analizie, dotyczyły przeważnie pojedynczych stacji bazowych telefonii komórkowej lub dwu zawieszonych na jednej wieży. W żadnej z ocen nie zamieszczono informacji o lokalizacji i charakterystyce najbliższych urządzeń/instalacji radiokomunikacji, znajdujących się w otoczeniu planowanej stacji bazowej telefonii komórkowej. Tylko jedna ocena, wykonana dla operatorów działających na terenie Gminy Janów, w miejscowości Ponik, dotyczyła 3 stacji bazowych telefonii komórkowej zawieszonych na 2 wieżach zlokalizowanych na terenie jednej nieruchomości. Także w tym przypadku autorzy wykluczyli negatywny wpływ promieniowania na stan środowiska naturalnego i zdrowie ludzi, których przebywanie na poziomie terenu, dopuszczono bez ograniczeń. Również w 17 poddanych analizie w Urzędzie m.st. Warszawy raportach o oddziaływaniu na środowisko stacji bazowych telefonii komórkowej (2-Ochota, 2-Praga Północ, 7-Wola, 6-Śródmieście), nie przewidywano szkodliwego oddziaływania projektowanych stacji na środowisko i zdrowie ludzi.

#### **3.2.4. Decyzje o zatwierdzeniu projektu budowlanego i o pozwoleniu na budowę wydawane w związku z instalacjami/urządzeniami emitującymi pola elektromagnetyczne**

Z mocy przepisów obowiązujących w okresie objętym kontrolą, w związku z instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne, do starosty należały m.in. zadania:

- określania zakresu raportu/oceny oddziaływania na środowisko,
- uzgodnienia rozwiązań projektowych w zakresie ochrony środowiska,
- wydawanie pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych (do dnia 12 listopada 2003 r.),
- wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę,
- wydawania pozwoleń na użytkowanie (do dnia 10 lipca 2003 r.).

Do wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę, do dnia 10 lipca 2003 r.<sup>50</sup>, mógł być upoważniony również organ gminy, z mocy porozumienia zawartego z zarządem powiatu w sprawie powierzenia zadań publicznych, na podstawie art. 82a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane<sup>51</sup>. Spośród 3 gmin objętych kontrolą, tylko Wójt Gminy Janów uprawniony był z mocy porozumienia z dnia 19 maja 1999 r., zawartego

---

<sup>50</sup> ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy Prawo budowlane oraz o zmianie niektórych ustaw - Dz.U. Nr 80, poz. 718

<sup>51</sup> Dz.U. z 2003 r., Nr 207, poz. 2016 z późn. zm.

z Zarządem Powiatu Częstochowskiego w sprawie powierzenia zadań publicznych, do wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę.

Kontrola wykazała, że spośród 4 organów objętych kontrolą, upoważnionych do wydawania decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego i pozwoleniu na budowę, z wyjątkiem decyzji wydanej przez Wójta Gminy Janów, wszystkie zostały wydane na podstawie kompletnych wniosków, zawierających m.in. raporty o oddziaływaniu na środowisko, oświadczenia o prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane, uzgodnienia wymagane przepisami art. 32 i art. 33 ustawy Prawo budowlane. Wójt Gminy Janów, w przypadku decyzji o pozwoleniu na budowę stacji bazowej sieci GSM IDEA, wydał ją bez pisemnych uzgodnień lokalizacji stacji telefonii komórkowej projektowanej na działce Nr 361 we wsi Ponik z Zarządem Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w Częstochowie (ZZJPK). Złożone we wniosku uzgodnienie dotyczyło bowiem lokalizacji stacji na działce Nr 241 w miejscowości Janów. Wójt wyjaśnił, że nastąpiła zmiana początkowej lokalizacji na działkę nr 361 we wsi Ponik, o czym ZZJPK został poinformowany na posiedzeniu w Urzędzie Gminy.

Do wydania decyzji o pozwoleniu na budowę i zatwierdzeniu projektu budowlanego nie zawsze były wymagane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub decyzji o warunkach zabudowy, stosownie do treści art. 39 ust. 2 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym lub art. 50 ust. 2 pkt 1 i art. 59 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Np.:

- Analiza postępowań administracyjnych w 4 delegaturach Biura Naczelnego Architekta Miasta Stołecznego Warszawy (BNAM) w dzielnicach: Ochota, Praga Północ, Wola, Śródmieście wykazała, że w badanym okresie wydano 47 decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego i pozwoleniu na budowę: 10-Ochota, 10-Praga-Północ, 15-Wola, 12-Śródmieście, na podstawie kompletnych wniosków oraz uzgodnień projektu budowlanego z Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, Wojewodą Mazowieckim, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane. Spośród ww. decyzji o pozwoleniu na budowę i zatwierdzeniu projektu budowlanego, 39 wydanych zostało bez decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub decyzji o warunkach zabudowy, stosownie do treści przepisów ww. ustaw: 8 – Ochota, 6 – Praga-Północ, 13 – Wola, 12 – Śródmieście.
- Spośród 16 decyzji o pozwoleniu na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej, wydanych przez Starostę Powiatu Świdnickiego w kontrolowanym okresie, 7 dotyczyło rozbudowy istniejących stacji bazowych. Kontrolą objęto postępowanie dotyczące 13 z ww. decyzji. Dokumenty 3 inwestycji, z powodu toczących się procesów odwoławczych, znajdowały się poza Starostwem. Jak wykazała kontrola, pozwolenia wydawano zgodnie z przepisami art. 32 prawa budowlanego, m.in. po uzyskaniu raportów o oddziaływaniu na środowisko oraz decyzji uzgadniających projekty budowlane wydanych przez Starostę (w przypadku 9 wniosków) i Wojewodę (w przypadku 4 wniosków) oraz przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu.

***Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w związku z rozpatrywaniem wniosku o wydanie decyzji pozwolenia na budowę***

We wszystkich zbadanych przypadkach, wydanie ww. decyzji poprzedzane było prawidłowo przeprowadzonymi postępowaniami w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, wymaganymi przepisami art. 46 ust. 1 i 4 ustawy Prawo ochrony środowiska, z powiadomieniem zainteresowanych stron. Decyzje wydane zostały po rozpatrzeniu zgłoszonych uwag i wniosków oraz spełnieniu warunków wynikających z ustawy Prawo budowlane i ustawy - Prawo ochrony środowiska. Np.: W Starostwie Powiatowym w Świdnicy, w trakcie rozpatrywania 13 ww. wniosków, informacje o wszczęciu postępowania w sprawie wydania pozwolenia na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej podawano w formie obwieszczenia w miejscowej prasie, na stronie internetowej Starostwa, na tablicach ogłoszeń w Starostwie oraz w pobliżu miejsc projektowanych inwestycji. W obwieszczeniach wskazano miejsca gdzie można zapoznać się z dokumentacją oraz informowano o możliwości składania uwag i wniosków w terminie 21 dni. Zgłoszone uwagi i wnioski dotyczyły dwóch powiadomień: rozbudowy stacji bazowej telefonii komórkowej Świdnica –Słotwina oraz rozbudowy stacji bazowej telefonii komórkowej w Świdnicy przy ul. Bystrzyckiej 5. W wyniku ich rozpatrzenia, w jednym przypadku na podstawie własnych dokumentów, w drugim na podstawie pomiarów natężenia pola elektromagnetycznego przeprowadzonych przez inwestora, nie stwierdzono negatywnego oddziaływania instalacji na stan środowiska naturalnego i zdrowie ludzi.

Według obliczeń zamieszczanych w analizowanych podczas kontroli ocenach oddziaływania na środowisko, obszar dla którego przekroczono dopuszczalny poziom elektroenergetycznego promieniowania niejonizującego koncentrował się przed antenami nadawczymi na kierunkach ich promieniowania. W płaszczyźnie pionowej obszar ten dla anten sektorowych przeważnie miał zasięg kilku metrów od poziomu ich zawieszenia, a w odniesieniu do anten parabolicznych linii radiowych występował wyłącznie przed antenami na kierunkach ich nadawania w postaci wąskich wiązek nieprzekraczających średnicy reflektorów antenowych.

W przedstawianych analizach rozkładu pól elektromagnetycznych w odniesieniu do istniejącego otoczenia stacji stwierdzano, że ludność nie będzie miała fizycznego dostępu do obszaru, dla którego przewidywane było przekroczenie dopuszczalnego poziomu elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego. Obszary te występowały powyżej 36 m npt, w odległości 46 do 100 m od miejsca usytuowania anten. Wobec powyższego w ocenach dopuszczano bez ograniczeń przebywanie ludzi na poziomie terenu i w budynkach o zabudowie poniżej 35 m npt. Jednocześnie stwierdzano, że narażenie ludzi na działanie pól elektromagnetycznych można ocenić jako pomijalne. Ponadto, na podstawie rozporządzenia MŚZNiL w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą wystąpić w środowisku, oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania, oraz rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów

sprawdzania dotrzymania tych poziomów, zalecano - po uruchomieniu stacji - przeprowadzenie pomiarów i weryfikację obliczonych obszarów, dla których przekroczony został dopuszczalny poziom elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego. W uwagach i zaleceniach określano również dodatkowe terminy, w których należało wykonać pomiary, np. najpóźniej za 3 lata, oraz zwracano uwagę na obowiązek wykonywania pomiarów każdorazowo w razie zmiany warunków eksploatacji urządzeń, zmiany rodzaju stosowanych urządzeń nadawczych, ich liczby lub wartości emitowanej mocy, zmiany systemów antenowych lub charakterystyki ich promieniowania, mających wpływ na warunki ekspozycji.

We wszystkich analizowanych decyzjach o pozwoleniu na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej, należących - zgodnie z obowiązującymi przepisami - do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, upoważnione do ich wydania organy administracji nakładały obowiązek uzyskania decyzji o pozwoleniu na ich użytkowanie, wydanej przez właściwy organ. Zawarto w nich również pouczenie, iż warunkiem uzyskania ww. decyzji będzie m.in. przedłożenie analizy porealizacyjnej w zakresie obejmującym porównanie rzeczywistego oddziaływania przedsięwzięcia z ustaleniami zawartymi w raporcie o oddziaływaniu na środowisko oraz zawiadomienie właściwych organów o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do jego użytkowania w trybie art. 56 ustawy Prawo budowlane, tj. Inspekcji Ochrony Środowiska, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowej Straży Pożarnej.

### **3.2.5. Udzielanie pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych**

Obowiązek uzyskania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych dla instalacji emitującej pola elektromagnetyczne, których moc promieniowania izotropowo jest równa 15W lub wyższa w zakresie częstotliwości od 0,03 MHz do 300 000 MHz, wprowadzony został z dniem 1 października 2001 r. przepisami art. 234 – 236 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. W art. 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw<sup>52</sup>, termin uzyskania ww. pozwolenia określony został do dnia 31 grudnia 2005 r., dla inwestycji wybudowanych przed terminem obowiązywania ww. ustawy Prawo ochrony środowiska. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r., które weszło w życie w dniu 13 listopada 2002 r., w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko, określone zostały rodzaje inwestycji, które podlegają uzgodnieniu z wojewodą lub ze starostą. Zgodnie z przepisem § 2 ust. 1 pkt 9 lit. g ww. rozporządzenia, dla instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych emitujących pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowania izotropowo wynosi nie mniej niż 100 W oraz emitujących pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, zaliczonych do znacząco oddziałujących na środowisko, organem

---

<sup>52</sup> Dz.U. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.

właściwym do wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych jest z mocy art. 378 ust. 2 pkt 2 ustawy - Prawo ochrony środowiska, wojewoda. Do czasu wejścia w życie ww. rozporządzenia, organem właściwym do wydawania omawianych pozwoleń był starosta.

Ze względu na brak pełnych rejestrów o liczbie, lokalizacji i terminach uruchomienia instalacji emitujących pola elektromagnetyczne, organy właściwe do wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, tj. starostowie do dnia 12 listopada 2002 r., a po tym terminie wojewodowie, nie miały możliwości ustalenia, które instalacje operatorzy eksploatują bez wymaganych pozwoleń.

Brak odpowiedniego przygotowania organizacyjnego i merytorycznego w starostwach, jak i u wojewody, powodował m.in., że przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych nie dotrzymano terminów określonych przepisem art. 35 kpa<sup>53</sup>. Opóźnienia te spowodowane były także okresowym brakiem, w dniach od 1 lipca do 28 listopada 2003 r.<sup>54</sup>, stosownego rozporządzenia. Np.:

- Do 30 czerwca 2004 r., z upoważnienia Wojewody Mazowieckiego wydano 427 pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, z tego 196 decyzji, tj. 45,9%, dotyczyło instalacji znajdujących się na terenie m.st. Warszawy, a 231, tj. 54,1%, na terenie powiatów województwa, przy czym 123 decyzje, tj. 28,8%, dotyczyły instalacji wybudowanych przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, obowiązującej od 1 października 2001 r. Na 427 wydanych pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, w 18 przypadkach, tj. 4%, stwierdzono przekroczenie terminów załatwiania spraw do 32 dni. NIK przyjął wyjaśnienie Dyrektora Wydziału Środowiska i Rolnictwa w sprawie przyczyn opóźnień w wydawaniu ww. pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, które spowodowane były m.in. nagromadzeniem dużej liczby spraw, w tym kumulacją wniosków o pozwolenia, wynikającą z okresowego braku stosownych przepisów.
- Do dnia 27 października 2002 r., tj. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy<sup>55</sup>, do byłego Starostwa Powiatu Warszawskiego, oraz po tym terminie do Urzędu m.st. Warszawy, złożono 38 wniosków o wydanie pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych. W przypadku 4 pozwoleń i 17 decyzji umarzających, wydano je w terminach ponad 30-dniowych, w skrajnym przypadku nawet po 200 dniach od daty złożenia wniosku. Przy wydawaniu pozwoleń na emisje pól elektromagnetycznych i decyzji umarzających postępowanie w tym zakresie, zgodnie z art. 36 kpa, strony zawiadamiano o zwłoce w załatwianiu spraw oraz wskazywano nowy termin. Jak wyjaśniono w trakcie kontroli, powodem wydłużonych postępowań był m.in.

<sup>53</sup> ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego - Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.

<sup>54</sup> rozporządzenie MSZNiL z dnia 11 sierpnia 1998 r.- Dz.U. Nr 107, poz. 676 – obowiązywało do dnia 30 czerwca 2003 r. oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. – Dz.U. Nr 192, poz. 1883 – obowiązywało od dnia 29 listopada 2003 r.

<sup>55</sup> Dz.U. Nr 41, poz. 361 z późn. zm.

skomplikowany charakter spraw, niekompletność wniosków oraz brak specjalisty w zakresie promieniowania elektromagnetycznego.

Spośród skontrolowanych jednostek administracji publicznej, upoważnionych do wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, tylko Urząd m.st. Warszawy nawiązał współpracę ze specjalistą w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. Na 27 wniosków o wydanie pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych, ww. specjalista tylko 6 z nich zaopiniował pozytywnie, z tego w 4 przypadkach zostały wydane pozwolenia, w 2 sprawach wnioskodawcy wnieśli o umorzenie postępowania lub zrezygnowali z uzupełnienia wniosku. Pozostałych 21 wniosków zostało negatywnie zaopiniowanych ze wskazaniem na potrzebę ich uzupełnień, m.in. w zakresie braku wypisu i wyrysu z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Żaden z 21 wnioskodawców, którego wniosek oceniono negatywnie nie dokonał wymaganych uzupełnień, z tego 16 wniosło o umorzenie postępowania, a 5 nie wyraziło zainteresowania dalszym biegiem sprawy.

W kontrolowanym okresie do Starostwa Powiatowego w Częstochowie złożono 5 wniosków o wydanie pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych. Na ich podstawie Starosta Powiatowy w Częstochowie wydał 5 decyzji o pozwoleniu na emitowanie pól elektromagnetycznych, w tym 4 na podstawie kompletnych dokumentów wymaganych przepisem art. 184 ustawy – Prawo ochrony środowiska, a jedna decyzja dla Polskiej Telefonii Cyfrowej – Stacja Bazowa Blachownia została wydana, pomimo niekompletności dokumentów. Operator telefonii komórkowej nie dołączył do wniosku wypisu i wyrysu z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, pomimo takiego wymogu wynikającego z art. 184 ust. 4 pkt 2 ustawy - Prawo ochrony środowiska.

Spośród trzech organów objętych kontrolą, upoważnionych do wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, tylko w przypadku Starosty Powiatowego w Świdnicy nie stwierdzono nieprawidłowości, natomiast Starosta Powiatowy w Częstochowie nie egzekwował obowiązku wykonania pomiarów wielkości emisji promieniowania, a Wojewoda Mazowiecki nie podjął stosownych działań w celu stwierdzenia nieważności decyzji. I tak:

- Starosta Powiatowy w Częstochowie w pozwoleniach na emitowanie pól elektromagnetycznych zobowiązał operatorów dwóch stacji bazowych do przeprowadzenia pomiarów wielkości emisji i ewidencjonowania danych. Dotyczyło to: Polskiej Telefonii Cyfrowej Sp. z o.o. Warszawa – dla Stacji Bazowej Blachownia (decyzja z dnia 28 listopada 2002 r.) oraz Polskiej Telefonii Komórkowej Centertel Sp. z o.o. Warszawa – dla Stacji Bazowej Kruszyna (decyzja z dnia 12 grudnia 2002 r.). Operatorzy ww. stacji, do czasu rozpoczęcia kontroli, nie złożyli do Starostwa Powiatowego dokumentów z wykonania pomiarów, a Starostwo nie podjęło działań w tym zakresie, pomimo upływu ponad roku od wydania tych decyzji. W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne Starosta poinformował NIK, że operatorzy przedłożyli wyniki pomiarów wielkości emisji, po uprzednim przypomnieniu o tym obowiązku.

- Wojewoda Mazowiecki nie podjął działań w celu stwierdzenia nieważności pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych, wydanych przez Starostów Powiatowych z naruszeniem właściwości, pomimo powzięcia informacji na ten temat. Dotyczyło to:
  - decyzji Starosty Otwockiego z dnia 12.12.2002 r. dla instalacji zlokalizowanej w Józefowie przy ul. Słonecznej 15 o mocy zastępczej 6437 W, wydanej na podstawie wniosku złożonego w dniu 18.11.2002 r. Decyzja ta znajdowała się wśród pakietu dokumentów przekazanych przez Starostów Powiatowych w odpowiedzi na wspomniane wyżej pismo Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego z dnia 16.01.2003 r.
  - decyzji Starosty Płockiego z dnia 08.04.2003 r. dla instalacji – Kostrogaj w Płocku ul. Kostrogaj 9d – o max. mocy promieniowania izotropowego układu 279,4 dBm dla zakresu częstotliwości 0,3-38 GHz, operator PTK Centertel Sp. z o.o. systemu GSM 900 wydanej na podstawie wniosku złożonego w dniu 25.03.2003 r.

Działania te należy uznać za nierzetelne. Właściwym organem do wydania ww. decyzji był wojewoda. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Wydziału Środowiska i Rolnictwa miały być wszczęte postępowania celem stwierdzenia nieważności ww. decyzji.

### **3.2.6. Dopuszczanie do użytkowania obiektów związanych z emitowaniem pól elektromagnetycznych**

W okresie 1.01.2002 r. - 11.07.2003 r., tj. do czasu przejścia przez powiatowego inspektora nadzoru budowlanego<sup>56</sup> kompetencji starosty w zakresie wydawania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie obiektów budowlanych, w badanych jednostkach wydano:

- w 9 dzielnicach m.st. Warszawy - 28 decyzji na użytkowanie stacji bazowych telefonii komórkowych (6 - Praga Północ, 1 - Białołęka, 2- Żoliborz, 3 - Praga Południe, 2 - Ochota, 1- Wesoła, 1- Wawer, 2 - Bemowo, 10 - Mokotów). Po tym terminie powiatowy inspektor nadzoru budowlanego wydał 41 decyzji na użytkowanie;
- w Starostwie Powiatowym w Świdnicy na 16 wydanych pozwoleń na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej, w przypadku 9 operatorzy zgłosili zakończenie budowy;
- w Starostwie Powiatowym w Częstochowie do czasu zakończenia kontroli, spośród 5 wydanych pozwoleń na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej, wydano tylko jedną decyzję o pozwoleniu na użytkowanie stacji bazowej Plus GSM w Koniecpolu;
- Wójt Gminy Janów wydał 3 decyzje o pozwoleniu na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej w miejscowości Ponik (w latach 2000-2001). Do czasu zakończenia kontroli (listopad 2003 r.) Wójt nie otrzymał zawiadomień o zakończeniu ich budowy i zamiarze przystąpienia do użytkowania.

Jak stwierdzono w trakcie kontroli, decyzje na użytkowanie instalacji wydane zostały na podstawie kompletnych wniosków, które m.in. zawierały wymagane wyniki

<sup>56</sup> art. 59 i art. 83 ust.1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane – j.t. Dz.U. z 2003 r., Nr 207, poz. 2016 z późn. zm.

pomiarów gęstości pola elektromagnetycznego, analizę porealizacyjną oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, oświadczenie o braku sprzeciwu i uwag organów wymienionych w art. 56 ustawy Prawo budowlane oraz pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych.

Kontrolowane organy, uprawnione do wykonywania zadań z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej, nie dysponowały rejestrami pracujących stacji bazowych telefonii komórkowej. Informacje o ww. instalacjach posiadały w przypadku, kiedy inwestor zgłosił zakończenie ich budowy lub złożył wniosek o wydanie decyzji na użytkowanie. Same natomiast nie egzekwowały, nałożonego w decyzjach na użytkowników urządzeń systemu telefonii komórkowej, obowiązku zawiadomienia o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do ich użytkowania, nie podejmowały również działań kontrolnych określonych w art. 81a i art. 81c ustawy Prawo budowlane.

Do dnia 10 lipca 2003 r., zgodnie z art. 81 ust.1 pkt 3 ustawy Prawo budowlane, do obowiązków starosty jako organu administracji architektoniczno-budowlanej, należało prowadzenie ujednoczonej ewidencji rozpoczynanych i oddawanych do użytkowania obiektów budowlanych, w tym instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne, a do wydawania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie, stosownie do przepisów art. 84 ust. 2 pkt 3 ustawy Prawo budowlane, upoważnieni byli powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego. Organy te nie przekazywały starostom informacji o otrzymanych zawiadomieniach o zakończeniu budów związanych z instalacjami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne. Dopływ informacji w tym zakresie jeszcze bardziej został ograniczony od dnia 31 maja 2004 r., tj. od czasu gdy z mocy art. 55 ww. ustawy, pozwolenie na użytkowanie sieci telekomunikacyjnych nie jest wymagane.

Kontrola wykazała, że jedynie Starosta Powiatowy w Częstochowie nie posiadając informacji o zakończonych budowach stacji telefonii komórkowej zlecił kontrolę w ww. zakresie do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Częstochowie. Natomiast w Urzędzie Gminy Janów, mimo upływu ponad 2 lat od wydania decyzji o pozwoleniu na budowę stacji bazowych telefonii komórkowej i braku zawiadomień o zakończeniu ich budowy, nie podjęto żadnych działań, w tym kontrolnych na podstawie art. 81a i art. 81c ustawy Prawo budowlane, powierzonych na mocy porozumienia Wójtowi Gminy, m.in. w zakresie przestrzegania prawa budowlanego przy przekazywaniu ww. obiektów budowlanych do użytkowania i ewentualnego użytkowania tych obiektów bez obowiązkowego zawiadomienia.

Z informacji udzielonej NIK przez Zakład Energetyczny w Wałbrzychu, podczas kontroli w Starostwie Powiatowym w Świdnicy, na 15 stacji, którym Starosta udzielił w okresie od 1 stycznia 2002 r. do 30 czerwca 2004 r. decyzji o pozwolenia na budowę, 14 pobierało energię elektryczną, co może świadczyć o ich użytkowaniu.

W ocenie NIK zaniechanie przez upoważnione organy działań dla ustalenia przystąpienia do użytkowania instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne, uniemożliwiało właściwe egzekwowanie przestrzegania przez inwestorów-operatorów telefonii komórkowej zarówno przepisów ustawy Prawo



budowlane jak również ustawy Prawo ochrony środowiska. Brak informacji o faktycznym zakończeniu budowy i uruchomieniu stacji bazowych telefonii komórkowej skutkowało niewyegzekwowaniem od inwestorów obowiązku wykonania pomiarów kontrolnych gęstości mocy emitowanego niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego, bezpośrednio po uruchomieniu stacji i po każdorazowej zmianie warunków jej pracy, nałożonego decyzjami o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Inwestor, zobowiązany do uzyskania, na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy Prawo budowlane, pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego, powinien zawiadomić o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do użytkowania m.in. WIOŚ i PIS. Organy te zajmują stanowisko w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym. Nie zajęcie stanowiska przez organ w terminie 14 dni od otrzymania zawiadomienia, traktuje się jak niezgłoszenie sprzeciwu lub uwag. Jak ustalono, w badanym okresie, tylko w pojedynczych przypadkach przeprowadzono terenowe kontrole instalacji zgłaszanych przez inwestorów do użytkowania.

Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, w badanym okresie, na 362 instalacje zgłoszone przez inwestorów do użytkowania, tylko w przypadku 7 zgłoszeń, tj. 1,9%, przeprowadził kontrole terenowe. W przypadku pozostałych zgłoszeń ograniczono się do sprawdzenia i weryfikacji formalno-prawnej przekazanych dokumentów oraz skierowania do inwestorów pism z informacją o obowiązku uzyskania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych i/lub konieczności wykonania pomiarów wielkości emisji PEM. Według wyjaśnień uzyskanych w trakcie kontroli, MWIOŚ nie przeprowadzał kontroli inwestycji w terenie ze względu na brak pracowników, uniemożliwiający skontrolowanie wszystkich instalacji, wobec wzrastającej liczby zgłoszeń. W tej sytuacji zdecydowano o kontroli stanu formalno-prawnego na podstawie dokumentacji. Inwestorzy, na których nałożono obowiązek wykonania badań i uzyskania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych, zlecali wykonanie badań do jednostek w większości posiadających akredytację Polskiego Centrum Akredytacji<sup>57</sup>. Wobec tego MWIOŚ badania wykonywane przez te jednostki uznawał za w pełni wiarygodne i odstępował od ich sprawdzania.

W ocenie NIK było to działanie niewystarczające, niezastępujące kontroli przez WIOŚ omawianych instalacji przekazywanych do użytku, zwłaszcza od czasu dysponowania aparaturą pomiarową.

Zarówno WIOŚ jak i PIS, zgodnie z posiadanymi kompetencjami określonymi w obowiązujących przepisach, uczestniczą w dopuszczeniu do użytkowania instalacji emitujących pola elektromagnetyczne, ale nie są organami ostatecznie dopuszczającymi przedmiotowe obiekty do użytkowania.

Z informacji uzyskanych przez NIK w trakcie kontroli wynika, że w latach 2002-2004 inwestorzy złożyli do WSSE łącznie 6.720 zawiadomień o zakończeniu budowy i zamiarze użytkowania instalacji emitujących pola elektromagnetyczne.

---

<sup>57</sup> ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności – Dz.U. Nr 166, poz. 1360 z późn. zm.

Najwięcej zawiadomień zarejestrowano w województwach: pomorskim, dolnośląskim i mazowieckim, a najmniej w województwach: opolskim i podlaskim. Z łącznej ich liczby, w stosunku do 3.173 zgłoszeń zajęły stanowisko, z tego do 33 - negatywne. W przypadku 3.547 zgłoszeń WSSE nie zgłosiły sprzeciwu ani uwag. W związku z otrzymanymi zawiadomieniami WSSE przeprowadziły 837 kontroli, najwięcej w województwie śląskim - 12,5% w stosunku do przyjętych zgłoszeń. Ponadto wykonały 279 pomiarów, najwięcej w województwie mazowieckim - 4,2% zgłoszonych instalacji.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zawiadomień do których zajęto stanowisko pozytywne/negatywne	Liczba zawiadomień do których nie zgłoszono sprzeciwu ani uwag	Liczba przeprowadzonych kontroli w związku z otrzymanym zawiadomieniem	Liczba wykonanych pomiarów w związku z otrzymanym zawiadomieniem
1	Łącznie w kraju	3.173/33	3.547	837	279
2	w tym w miastach wojewódzkich	487/4	577	121	59

Szczegółowe informacje dotyczące ww. zawiadomień i o działaniach podejmowanych w latach 2002-2004 przez WSSE w tym zakresie, przedstawiono w Załączniku Nr 5.3 – Tabela 5, 6, 7.

### 3.2.7. Kontrole użytkowania instalacji emitujących pola elektromagnetyczne

Prowadzący instalacje oraz ich użytkownicy są, zgodnie z art. 147 ustawy - Prawo ochrony środowiska, zobowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji ze źródeł promieniowania elektromagnetycznego. Stosownie do przepisów art. 379 ust. 1 ww. ustawy marszałek województwa, starosta oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawują kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów. Spośród 4 skontrolowanych organów administracji publicznej uprawnionych do wydawania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych, jedynie Starosta Powiatowy w Częstochowie w wydanych pozwoleniach na emitowanie pól elektromagnetycznych zobowiązał operatorów do przeprowadzenia pomiarów wielkości emisji i ewidencjonowania danych na trzech stacjach bazowych telefonii komórkowej – w Olsztynie, Blachowni i w Kruszyńcu. Jednocześnie zalecił wykonywanie pomiarów zgodnie z rozporządzeniem MŚZNiL z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania, w punktach na poziomie od 0,3 m do 1,8 m nad powierzchnią terenu. Do czasu zakończenia kontroli ww. operatorzy nie przedstawili Staroście Powiatowemu w Częstochowie wyników pomiarów.

Kontrola wykazała, że Inspekcja Ochrony Środowiska, powołana m.in. do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badań stanu środowiska, w okresie objętym kontrolą, w niewystarczającym stopniu podejmowała działania na rzecz ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem

niejonizującym. W ocenie NIK nie w pełni zostały stworzone warunki do realizacji zadań w tym zakresie, określonych przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska, *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*<sup>58</sup> oraz *Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003–2005*<sup>59</sup>.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska z opóźnieniami i nie w pełnym zakresie realizował zadania ujęte w *Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003 - 2005*, przyjętym przez kierownictwo Ministerstwa Środowiska w dniu 12 lutego 2003 r. Część tych zadań miało także zastosowanie w kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska przed polami elektromagnetycznymi. Spowodowało to opóźnienia w podejmowaniu i realizacji ustawowych obowiązków przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska w tym zakresie. I tak:

- Nie opracowano, zaplanowanej na lata 2003-2004, bazy danych – centralnej i wojewódzkich, umożliwiającej ewidencję wyników pomiarów i źródeł PEM. Rozpoczęcie prac w tym zakresie zaplanowano na 2005 r. Dopiero w tym okresie przewidziano także nawiązanie współpracy z innymi organami administracji publicznej. Jak wyjaśniono, „w przyszłym roku (tj. w 2005) GIOŚ wystąpi do Ministerstwa Obrony Narodowej, Urzędu Lotnictwa Cywilnego, Urzędów Morskich, IMiGW w sprawie uzyskania ewidencji i wyników pomiarów wybranych źródeł pól elektromagnetycznych w skali kraju. Po wdrożeniu pomiarów PEM przez WIOŚ planowana jest współpraca na szczeblu GIOŚ z Ministerstwem Środowiska, Ministerstwem Zdrowia, Głównym Inspektorem Sanitarnym, Państwowym Zakładem Higieny, Wojskowym Instytutem Higieny i Epidemiologii, Urzędem Regulacji Telekomunikacji i Poczty, Centralnym Instytutem Ochrony Pracy, Instytutem Energetyki, Instytutem Elektrotechniki, Politechniką Wrocławską i Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi.”.
- Opracowanie pt. „Wytyczne wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych”, dla potrzeb wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, zlecone w dniu 22 czerwca 2004 r., przyjęte w dniu 2 lipca 2004 r., Główny Inspektor Ochrony Środowiska zaakceptował po upływie prawie 5 miesięcy, w dniu 25 listopada 2004 r., tj. w trakcie kontroli NIK.
- Na zakup sprzętu do pomiarów pól elektromagnetycznych, planowany w 2002 r., GIOŚ zawarł umowę dopiero w dniu 11 listopada 2003 r. Przystąpienie przez WIOŚ do wdrażania pomiarów PEM możliwe było po otrzymaniu mierników, co miało miejsce w okresie od 23 stycznia do 27 lutego 2004 r. Z powodu braku sprzętu Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska nie wykonywali w 2003 r. ustawowych obowiązków w zakresie prowadzenia pomiarów pól elektromagnetycznych.
- Do czasu dostarczenia do WIOŚ ww. sprzętu, tylko dwukrotnie przeprowadzono szkolenia w zakresie wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych - w 2002 r.

<sup>58</sup> Uchwała Sejmu RP z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie przyjęcia „Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” M.P. Nr 33, poz. 433

<sup>59</sup> GIOŚ – Biblioteka Monitoringu Środowiska – Warszawa 2003 r.

dla 40 pracowników oraz w 2004 r. dla 32 pracowników WIOŚ. Szkolenia te, przeprowadzone przez Instytut Energetyki w Warszawie, obejmowały 12-godzinne ćwiczenia praktyczne wykonywania pomiarów z 3 różnych źródeł emitujących pola elektromagnetyczne – odpowiednika stacji bazowej telefonii komórkowej, linii elektroenergetycznej 110 lub 220 kV oraz radiowej anteny nadawczej. Uczestnicy szkolenia przeprowadzonego w dniach 15-17 września 2004 r., otrzymali zaświadczenia o uczestnictwie oraz „*Wytyczne wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych*”, które wówczas nie miały akceptacji Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska kierujący działalnością Inspekcji Ochrony Środowiska nie posiadał informacji o prowadzonych przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska kontrolach i badaniach w zakresie promieniowania elektromagnetycznego, nie miał też rozeznania w stopniu zaawansowania prac w zakresie gromadzenia informacji dotyczących ewidencji źródeł promieniowania elektromagnetycznego. O przekazanie tych danych Departament Monitoringu GIOŚ wystąpił do WIOŚ dopiero podczas kontroli NIK, w dniu 1 grudnia 2004 r., i nie określił jednocześnie terminu ich nadesłania.

GIOŚ nie posiadał także rozeznania czy wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska posiadały rejestry zawierające informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, do czego zobligowane były od dnia 8 grudnia 2003 r. przepisami art. 123 i art. 124 ustawy Prawo ochrony środowiska.

Kontrola wykazała, że również wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska nie były dostatecznie przygotowane do realizacji ustawowych zadań w zakresie ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi. Z informacji nadesłanych w trakcie kontroli przez 16 wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska do GIOŚ wynika, że zadania te wykonywane były w sposób ograniczony. W latach 2002 - I półrocze 2004 r. w 6 Wojewódzkich Inspektoratach: w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Łodzi, Olsztynie i w Opolu, tj. 37,5% wszystkich WIOŚ, nie wykonywano w ogóle kontroli i pomiarów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. Dwa Inspektoraty, w Szczecinie i w Zielonej Górze, przystąpiły do kontroli dopiero w I połowie 2004 r. i wykonały odpowiednio 1 i 2 kontrole.

We wszystkich 16 wojewódzkich inspektoratach, przeprowadzono łącznie 23 kontrole interwencyjne w zakresie ochrony środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Wynikały one ze skarg, dotyczących obaw z powodu szkodliwego dla zdrowia oddziaływania stacji bazowych telefonii komórkowej, nadajników oraz linii średniego napięcia przebiegających nad budynkami mieszkalnymi, rozdzielni energetycznych, itp.

W Mazowieckim Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska w Warszawie również nie w pełni zostały stworzone warunki do realizacji zadań w przedmiotowym zakresie. Pierwsze mierniki do pomiaru natężenia PEM zakupione zostały dopiero na początku 2004 r. Brak było wystarczającej liczby odpowiednio wyszkolonej kadry pracowniczej do prowadzenia badań w ww. zakresie. Natomiast NIK pozytywnie

ocenia działalność MWIOŚ w zakresie doprowadzenia do zakupu mierników do pomiarów natężenia pól elektromagnetycznych i podjęcia szkoleń pracowników oraz rozpoczęcia pomiarów w wyznaczonych punktach m.st. Warszawy. Pozytywnie należy ocenić fakt założenia przez WIOŚ, od drugiego półrocza 2002 r., bazy informacyjnej o instalacjach stacji bazowych telefonii komórkowej w województwie mazowieckim.

MWIOŚ w Warszawie w badanym okresie przeprowadził nieliczne kontrole planowe i interwencyjne - także od 2004 r., kiedy dysponował sprzętem do pomiarów - w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. I tak:

- Spośród 14 kontroli interwencyjnych związanych z eksploatacją instalacji emitujących PEM, 11 kontroli przeprowadził Inspektorat w Warszawie, po jednej kontroli Delegatury MWIOŚ w Ciechanowie, Ostrołęce i w Płocku. W przypadku 11 kontroli sprawdzono dokumentację dotyczącą instalacji, 3 kolejne kontrole związane były z wykonaniem pomiarów PEM. Przeprowadzone kontrole wykazały, że użytkownicy ww. instalacji posiadali wymagane pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych. Nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów emisji PEM. Osobom interweniującym udzielono stosownych odpowiedzi.
- 15 kontroli planowych przeprowadzono wyłącznie w obiektach wojskowych, w których zdaniem MWIOŚ, obecność źródeł promieniowania elektromagnetycznego wymagała uzyskania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych. W ich wyniku wydano 4 zarządzenia pokontrolne zobowiązujące do uzyskania ww. pozwolenia, w terminie do 31 grudnia 2005 r.

Kontroli innych użytkowników istniejących instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne MWIOŚ nie podejmował z uwagi na nałożenie, przepisami ustawy wprowadzającej ustawę Prawo ochrony środowiska, obowiązku posiadania pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych w przypadku obiektów istniejących do dnia 31 grudnia 2005 r. Jak wyjaśniono „WIOŚ uznał, że kontrolowanie obiektów istniejących w tym zakresie przed 2006 r. nie jest niezbędne”. Zdaniem NIK liczba instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne oraz posiadany stosowny sprzęt do pomiarów upoważniał WIOŚ do kontroli w zakresie promieniowania elektromagnetycznego.

Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie w badanym okresie nie posiadał akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji na pomiary PEM, ani o taką akredytację nie występował. Zgodnie z art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska, laboratoria zajmujące się pomiarami środowiskowymi powinny posiadać akredytację na ich wykonywanie. Według złożonych wyjaśnień, zgłoszenie pomiarów pól elektromagnetycznych do akredytacji uwarunkowane jest spełnieniem wymagań dotyczących zarządzania i wymagań technicznych, określonych w normie PN EN ISO IEC 17025 : 2001 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. Wymagania dotyczące zarządzania zostały spełnione, natomiast w przypadku wymagań technicznych pracownicy wykonujący pomiary PEM powinni m.in. odbyć szkolenia teoretyczne i praktyczne oraz zdobyć doświadczenie, wyrażające się wykonaniem co najmniej 100 pomiarów PEM. Ponadto powinny zostać opracowane niezbędne

procedury i instrukcje w zakresie m.in. wykonywania pomiarów PEM i obsługi sprzętu pomiarowego. W ocenie WIOŚ, spełnienie powyższego wymaga okresu roku, a biorąc pod uwagę także względy ekonomiczne, podjęcie działań umożliwiających wystąpienie o akredytację Laboratorium WIOŚ w omawianym zakresie, zaplanowano na przełomie lat 2005/2006.

### **3.2.8. Monitorowanie środowiska w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego**

Główny Inspektor Ochrony Środowiska w niewystarczającym stopniu podejmował, w badanym okresie, zadania ujęte w *Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003-2005*, co skutkowało opóźnieniami lub niepełną realizacją zadań ustawowych w zakresie monitoringu środowiska przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska. Dokonanie z opóźnieniem zakupu sprzętu, brak odpowiednio przeszkolonych pracowników, stosownych wytycznych i instrukcji spowodował, że wojewódzkie inspektoraty praktycznie w 2004 r. nie przystąpiły do realizacji wojewódzkich programów monitoringu środowiska w zakresie pomiarów natężeń poziomów pól elektromagnetycznych. Ponadto Główny Inspektor Ochrony Środowiska nie ustalił sposobu gromadzenia i przetwarzania danych oraz zakresu i sposobu przekazywania przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska informacji o wykonanych pomiarach monitoringowych pól elektromagnetycznych, do czego zobowiązany jest przepisem art. 25a ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Jak wyjaśnił w trakcie kontroli Zastępca Głównego Inspektora, „w 2005 r. planowane jest rozpoczęcie prac związanych z opracowaniem elektronicznej bazy danych na poziomie wojewódzkim i centralnym, która umożliwi ewidencję wyników pomiarów i źródeł PEM”. Nie określono jednak terminu rozpoczęcia tych prac.

Podobnie niewystarczające działania w zakresie monitoringu środowiska podejmowały wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska. Praktycznie, poza MWIOŚ w Warszawie, w żadnym z pozostałych inspektoratów nie rozpoczęto badań w tym zakresie. Np.:

- MWIOŚ w Warszawie - realizując *Program Monitoringu Środowiska Województwa Mazowieckiego w latach 2004-2005*, zatwierdzony przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w grudniu 2003 r., po zakupieniu mierników dla WIOŚ, w 2004 r. zaplanował przeprowadzenie szkoleń pracowników oraz wykonanie badań poziomów pól elektromagnetycznych w 17 punktach pomiarowych na terenie m.st. Warszawy. Do czasu zakończenia kontroli pomiary przeprowadzono w 15 punktach. Jednakże z pomiarów tych sporządzono tylko 10 raportów. W MWIOŚ nie było wewnętrznych procedur, określających tryb i terminy opracowywania i przekazywania Wydziałowi Monitoringu Środowiska Inspektoratu wyników przeprowadzonych badań PEM przedstawianych w „Raportach z pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych”, sporządzanych przez Laboratorium WIOŚ. Raporty te przekazywano po upływie od 24 do 170 dni od daty dokonania pomiarów w terenie.
- Z informacji uzyskanej podczas kontroli, w styczniu 2004 r., od Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Katowicach wynikało, że

rozpoczęcie badań PEM, o których mowa w art. 122 ustawy Prawo ochrony środowiska, planowano w latach 2004-2005. W 2004 r. miały one obejmować badania pól elektromagnetycznych w Katowicach w dzielnicy Brynów. W opracowaniach i informacjach o stanie środowiska, przedkładanych m.in. gminom, powiatom i sejmikowi wojewódzkiemu, nie zawierano informacji na temat promieniowania niejonizującego.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska dla potrzeb monitoringu środowiska, w ramach pilotażowego programu krajowego, zlecił wykonanie w 1993 r. w Warszawie, a w latach 2001-2003 w Warszawie i w 5 wybranych miastach, pomiarów natężeń poziomów pól elektromagnetycznych. Do czasu zakończenia kontroli nie doprowadzono jednak do sporządzenia oceny wpływu promieniowania pól elektromagnetycznych na stan środowiska w tych miastach.

Badania przeprowadził Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych w Warszawie. Poza Warszawą, gdzie pomiary przeprowadzono w 1993 r. i w 2001 r., badania wykonano także na terenie Łodzi – w 2001 r., Krakowa i Szczecina - w 2002 r. oraz na terenie Poznania i Gdańska w 2003 r. W żadnym punkcie pomiarowym w tych miastach, i w żadnym zakresie częstotliwości, nie stwierdzono przekroczeń określonych przepisami dopuszczalnych wartości promieniowania elektromagnetycznego.

Wyniki ww. pomiarów Główny Inspektor Ochrony Środowiska przekazał do Departamentu Instrumentów Ochrony Środowiska w Ministerstwie Środowiska w celu dokonania ich analizy i wykorzystania przy opracowywaniu projektu rozporządzenia, dotyczącego zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska. Zgodnie z art. 123 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska minister środowiska posiada fakultatywne upoważnienie do wydania ww. rozporządzenia. Wydanie tego rozporządzenia ujęte zostało na 2003 r. w *Polityce Ekologicznej Państwa*.

Kontrola wykazała, że Wojewoda Mazowiecki nie prowadził rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, do czego zobowiązany był do dnia 7 grudnia 2003 r. przepisem art. 124 ustawy Prawo ochrony środowiska. Z uzyskanych wyjaśnień wynika, że *nie stwierdzono żadnego przypadku, potwierdzonego pomiarami, przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, w miejscach dostępnych dla ludności*. Według Wojewody Mazowieckiego, w badanym okresie, nie zachodziła potrzeba utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych, o których mowa w art. 135 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska.

MWIOŚ w Warszawie także nie prowadził ww. rejestru informacji o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku, wymaganych przepisem art. 124 ustawy Prawo ochrony środowiska. Jak wyjaśniono, rejestr taki nie był prowadzony, ponieważ w województwie mazowieckim nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów dla terenów przeznaczonych pod zabudowę lub dla miejsc dostępnych dla ludności.

Z informacji udzielonej NIK przez Śląski WIOŚ w Katowicach, Delegaturę w Częstochowie wynikało, że w otoczeniu obiektów urządzeń i źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych poziomów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego, a pomiary pól elektromagnetycznych przedstawiane przez operatorów wykonywały firmy, w większości posiadające certyfikaty i akredytację laboratoriów.

### **3.2.9. Pomiary natężenia pola elektromagnetycznego przeprowadzone na terenie m.st. Warszawy**

Warszawa jest jedynym miastem w Polsce, w którym kilkakrotnie przeprowadzono szerokopasmowe pomiary natężenia pola elektromagnetycznego, w cyklu badań w tym zakresie na obszarach zurbanizowanych.

Pierwsze pomiary, przeprowadzone w 1993 r. na zlecenie GIOŚ przez Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych w Warszawie, wykonano dla składowej elektrycznej w zakresie częstotliwości do 1300 MHz. Do badań wytypowano wówczas 13 punktów na terenie miasta, znajdujących się wewnątrz okręgu o średnicy około 7 km, którego środkiem był Pałac Kultury i Nauki. Punkty te zlokalizowane były w obrębie dzielnic: Śródmieścia, Pragi, Mokotowa, Żoliborza, Ochoty i Woli. Zakwalifikowano je w wyniku analizy gęstości zaludnienia aglomeracji Warszawy, lokalizacji osiedli mieszkaniowych, zakładów przemysłowych, rozmieszczenia głównych źródeł promieniowania elektromagnetycznego. Wszystkie wybrano na otwartej przestrzeni, z dala od wysokiej zabudowy i linii energetycznych. Ich położenie zostało uzgodnione z Głównym Inspektoratem Ochrony Środowiska, a także skonsultowane z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Warszawie. Wyniki pomiarów nie wykazywały przekroczeń wielkości dopuszczalnych elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

W 2001 r. Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych w Warszawie ponownie przeprowadził pomiary natężenia pola elektrycznego na terenie Warszawy, także na zlecenie GIOŚ, w 17 punktach pomiarowych, z których 13 stanowiły miejsca objęte pomiarami w 1993 r.

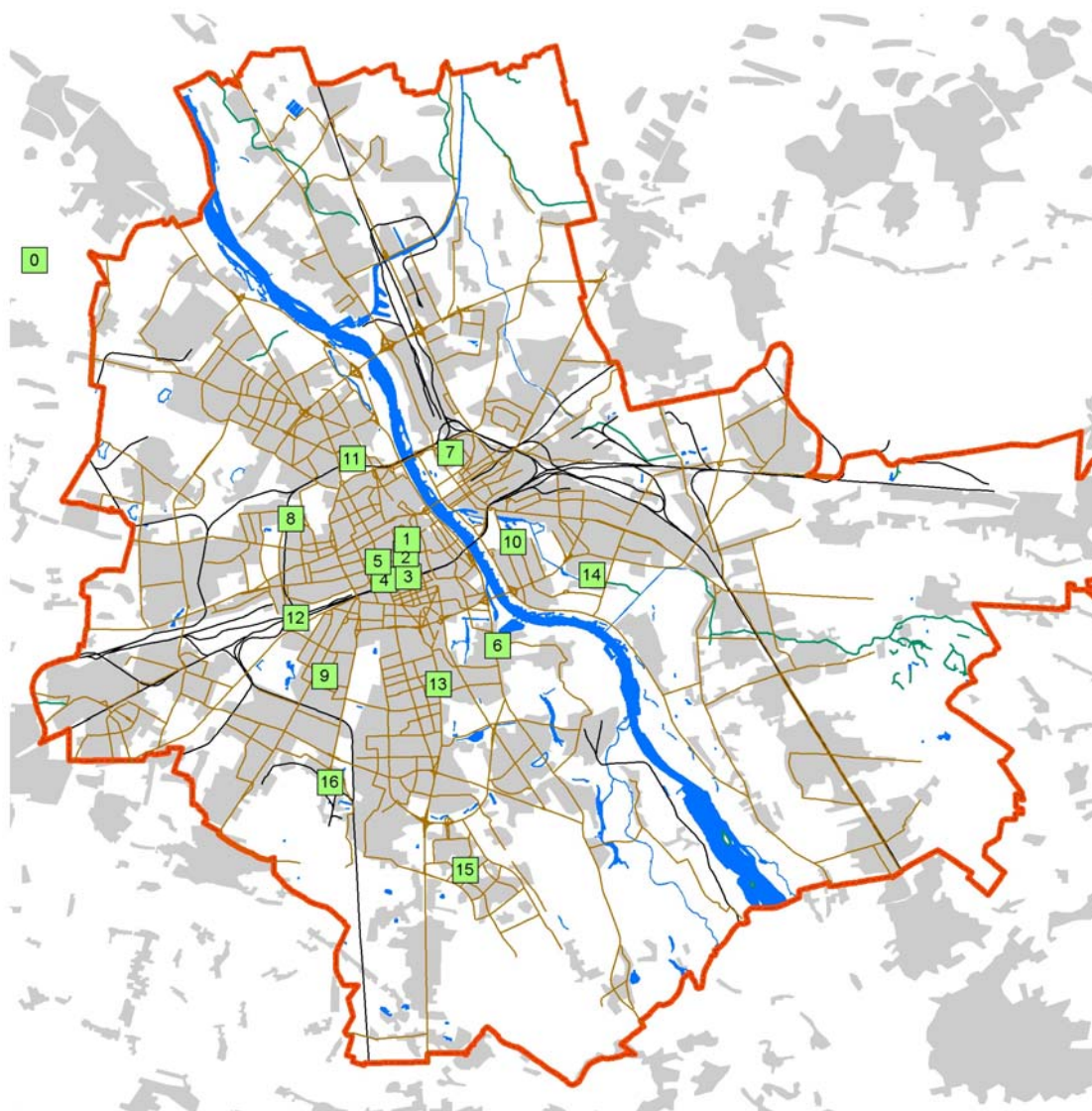
Warunki wykonywania pomiarów w 2001 r. znacznie odbiegały od warunków w 1993 r., bowiem w otoczeniu wielu punktów wybudowane zostały obiekty wielokondygnacyjne. Wyniki pomiarów nie wykazały przekroczeń wielkości dopuszczalnych elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego, natomiast w 2001 r., w dwóch punktach pomiarowych zanotowano nawet 8-krotny wzrost poziomu promieniowania w porównaniu do 1993 r. Były to:

- punkt 9 - w Dzielnicy Ochota - skrzyżowanie ul. Dickensa i Pawińskiego,
- punkt 12 - w Dzielnicy Wola - ul. Tunelowa przy dworcu PKP Warszawa-Zachodnia.

Z kolei pomiary wykonane w centrum Warszawy w 2001 r. wykazały, że wielkości natężenia pola elektrycznego praktycznie nie uległy tam zmianie w stosunku do wielkości uzyskanych w 1993 r.



**Monitoring pól elektromagnetycznych w województwie mazowieckim  
w 2004 roku**  
(orientacyjne punkty pomiarowe pól elektromagnetycznych w Warszawie)



- punkty monitoringu pól elektromagnetycznych
- drogi
- koleje
- granice miasta
- zabudowa
- wody

Usytuowanie punktów pomiarowych w dzielnicach Warszawy oraz w Izabelinie - w poszczególnych latach, przedstawia poniższe zestawienie:

L.p.	Lokalizacja punktów pomiarowych	Liczba punktów pomiarowych w roku:			
		1993 r.	2001 r.	05-10. 2004 r.	12. 2004 r.
1	Śródmieście	5	5	2	17
2	Praga	2	3	2	8
3	Żoliborz	1	1	1	1
4	Wola	2	2	1	2
5	Ochota	1	1	1	2
6	Mokotów	2	2	1	5
7	Okęcie	-	1	-	1
8	Ursynów	-	1	1	1
9	Izabelin	-	1	1	-
<b>Razem:</b>		<b>13</b>	<b>17</b>	<b>10</b>	<b>37</b>

Pomiary poziomu promieniowania na terenie Warszawy kontynuował od 2004 r. Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, który od maja do października, w ramach monitoringu pól elektromagnetycznych, przeprowadził pomiary natężenia pola elektrycznego w 10 punktach. Ich lokalizacja ustalona została na podstawie poprzednich pomiarów, wykonanych w 1993 r. i w 2001 r. przez Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych w Warszawie. Pomiary wykonano sondami: EHP 50B dla częstotliwości od 5 Hz do 100 kHz, EP 105 dla częstotliwości od 100 kHz do 1000 MHz oraz EP 408 dla częstotliwości od 1 MHz do 40 GHz,

Uzyskane w wyniku pomiarów wielkości natężenia pola elektrycznego dla częstotliwości od 100 kHz do 1000 MHz wahały się od poniżej 0,05 V/m w Izabelinie, tj. były mniejsze od czułości stosowanych urządzeń pomiarowych, do 1,02 V/m w Śródmieściu przy skrzyżowaniu ul. Marszałkowskiej z ul. Świętokrzyską. W porównaniu z wynikami otrzymanymi w 2001 r. natężenie pola elektrycznego wzrosło od 1,3 do 9,5-krotnie, w zależności od punktu pomiarowego. Największy wzrost - od 0,02 V/m w 2001 r. do 0,19 V/m w październiku 2004 r - zanotowano na Pradze, na Placu Hallera. Natężenie pola elektrycznego dla częstotliwości od 1MHz do 40 GHz, we wszystkich 10 punktach, w których dokonano pomiarów, było mniejsze od czułości stosowanych urządzeń pomiarowych i wynosiło mniej niż 0,8 V/m.

W grudniu 2004 r., w związku z kontrolą NIK, Centralne Laboratorium Badań Technicznych Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty w Warszawie wykonało pomiary natężenia pola elektrycznego we wskazanych przez NIK miejscach pomiarowych na terenie Warszawy. Pomiary przeprowadzono w 37 punktach, przy czym 16 z nich stanowiły miejsca, w których wykonano badania w 2001 r. i 10 w których badania przeprowadził MWIOŚ w Warszawie w 2004 r. Pozostałe punkty zostały wybrane w otoczeniu zgrupowania anten nadawczych:

- radiowych (Plac Bankowy 2 i w budynku Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego),
- telewizyjnych (Ostrobramska 77 i Perkuna 52 oraz Augustówka 3),
- telefonii komórkowej (Stawki 2, Plac Narutowicza),
- zainstalowanych na Pałacu Kultury i Nauki.

Wyniki pomiarów natężenia pola elektrycznego (składowej elektrycznej) wykonane w Warszawie w latach 1993-2004 przedstawia poniższe zestawienie:

Ważniejsze wyniki kontroli

Lp.	Lokalizacja	Miejsce pomiaru	Wielkość natężenia pola elektrycznego w V/m wg wyk. pomiarów w latach:					
			1993	2001	05-10 2004	05-10 2004	12.2004	12.2004
0.	Izabelin	Skraj Puszczy Kampinoskiej	-	0,019	< 0,05	< 0,8	-	-
1.	Centrum-Śródmieście	Ogród Saski	0,37	0,38	0,51	< 0,8	1,09	< 0,825
2.	Centrum-Śródmieście	Marszałkowska/ Świętokrzyska	0,39	0,37	1,02	< 0,8	1,99	< 0,825
3.	Centrum-Śródmieście	Marszałkowska/ Al. Jerozolimskie	0,57	0,35	-	-	2,08	< 0,825
4.	Centrum-Śródmieście	Al. Jerozolimskie/ Jana Pawła II	0,443	0,38	-	-	1,33	1,00
5.	Centrum-Śródmieście	Świętokrzyska/ Jana Pawła II	0,44	0,60	-	-	0,52	< 0,825
6.	Mokotów-Siekierki	Czeriakowska/ Bartycka	0,045	0,032	0,22 0,18	< 0,8 < 0,8	0,40	< 0,825
7.	Praga Płn.-Nowa Praga	Plac gen. Hallera	0,007	0,02	0,19	< 0,8	0,20	< 0,825
8.	Wola-Młynów	Obozowa/ Wawrzyszewska	0,009	0,13	-	-	0,64	< 0,825
9.	Ochota – Rakowiec	Dicensa/Pawińskiego	0,008	0,07	0,13	< 0,8	0,22	< 0,825
10.	Praga Płd. – Saska Kępa	Waszyngtona/Saska	0,008	0,02	-	-	0,80	< 0,825
11.	Żoliborz	Gen. Zajązka/ Or-Ota	0,014	0,05	0,18	< 0,8	0,16	< 0,825
12.	Wola – Czyste	Tunelowa/ Dw. PKP W-wa Zach.	0,029	0,23	0,77	< 0,8	0,35	< 0,825
13.	Stary Mokotów	Puławska/ Odolańska	0,005	0,1	-	-	0,36	< 0,825
14.	Praga Płd.- Gocław	Gocławek / ul.Międzyborska/	-	0,11	0,79	< 0,8	0,15	< 0,825
15.	Ursynów – Imielin Stary	Ursynów / parking Szpit. Onkol./	-	0,073	0,30	< 0,8	0,79	< 0,825
16.	Okęcie – Zbąrz	Okęcie/ Żwirki i Wigury	-	0,127	-	-	0,48	< 0,825
17.	Ochota	Plac Narutowicza	-	-	-	-	0,43	< 0,825
18.	Centrum-Śródmieście	Stawki 2 /parking/	-	-	-	-	0,35	< 0,825
19.	Plac Bankowy	Otoczenie nadajników Radia Wa-wa	-	-	-	-	0,12	< 0,825
20.	Plac Bankowy	Otoczenie nadajników Radia Wa-wa	-	-	-	-	0,21	< 0,825
21.	Plac Bankowy	Otoczenie nadajników Radia Wa-wa	-	-	-	-	0,45	-
22.	Plac Bankowy	Otoczenie nadajników Radia Wa-wa	-	-	-	-	0,35	-
23.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	1,55	-
24.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	2,24	-
25.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	1,61	-
26.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	1,27	-
27.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	1,99	-
28.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	2,74	-
29.	Iglica na Pałacu Kultury	Otoczenie nadajników radiowych i TV.	-	-	-	-	2,08	-
30.	Ostrobramska 77	Otoczenie budynku TV Polsat	-	-	-	-	0,15	< 0,825
31.	Ostrobramska 77	Otoczenie budynku TV Polsat	-	-	-	-	0,06	< 0,825
32.	Ostrobramska 77	Otoczenie budynku TV Polsat	-	-	-	-	0,26	-
33.	Ostrobramska 77	Otoczenie budynku TV Polsat	-	-	-	-	0,43	-
34.	Ostrobramska 77	Otoczenie budynku TV Polsat	-	-	-	-	0,34	-
35.	Augustówka 3	Otoczenie budynku TVN	-	-	-	-	0,21	-
36.	Augustówka 3	Otoczenie budynku TVN	-	-	-	-	0,17	-
37.	Augustówka 3	Otoczenie budynku TVN	-	-	-	-	0,12	-
Zakres częstotliwości			80MHz- 1300 MHz	80MHz- 1300 MHz	100kHz- 1000 MHz	1MHz- 40 GHz	100kHz- 1000 MHz	1MHz- 40 GHz
Dopuszczalny poziom natężenia pola elektrycznego			7,00	7,00	7,00	7,00	7,00	7,00

Pomiary wykonano:

- sondą EP-105 dla zakresu częstotliwości 100 kHz – 1000 MHz,
- sondą EP-408 dla zakresu częstotliwości 1 MHz – 40 GHz

Wyniki pomiaru natężenia pola elektrycznego stanowiły uśrednioną przez przyrząd pomiarowy wartość przeprowadzonych kolejno 32 pomiarów.

Wykonane przez UR TiP badania wykazały wzrost natężenia pola od 1,5 do 10-krotnie (w zależności od punktu pomiarowego), a w jednym przypadku nawet 40-krotnie, w stosunku do wyników otrzymanych w 2001 r. Największy, 40-krotny, wzrost nastąpił na Pradze w punkcie pomiarowym nr 10, na skrzyżowaniu ulic Waszyngtona z Saską - z 0,02 V/m w 2001 r. do 0,80 V/m w grudniu 2004 r. Pomiary wielkości natężenia pola elektrycznego na Placu Hallera wykazały 10 - krotny wzrost - od 0,02 V/m w 2001 r. do 0,20 V/m w grudniu 2004 r., tj. podobny do wykazanego przez Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie.

Pomiary składowej elektrycznej natężenia pola elektrycznego w zakresie częstotliwości od 100 kHz do 1000 MHz jak również od 1 MHz do 40 GHz, w żadnym punkcie pomiarowym Warszawy, nie przekroczyły dopuszczalnej wartości wynoszącej 7 V/m.

Wykonane pomiary w „starych” punktach (z 1993 r.) jak i sześciu nowych punktach, wokół Pałacu Kultury i Nauki, wskazują średnio pięciokrotny wzrost natężenia pola elektrycznego w tym rejonie - z około 0,40 V/m w latach 1993 i 2001, do 2 V/m w grudniu 2004 r. Maksymalna pomierzona wartość na Placu Defilad wynosiła 2,74 V/m co stanowi 39% granicznej dopuszczalnej wartości natężenia pola elektrycznego.

### **3.2.10. Skargi związane z realizacją instalacji/urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne**

Jak już wspomniano niniejsza informacja uwzględnia wyniki kontroli NIK przeprowadzonej w związku z otrzymanymi skargami dotyczącymi budowy stacji bazowych telefonii komórkowej w Świdnicy i w miejscowości Ponik, w Gminie Janów, oraz domniemanego szkodliwego ich wpływu na zdrowie mieszkańców, spowodowanego emitowaniem pól elektromagnetycznych.

W związku z inwestycją stacji bazowej telefonii komórkowej PTC „ERA”, wybudowanej u zbiegu ul. Dąbrowskiego i Prądyńskiego w Świdnicy, kontrola NIK wykazała, że w dniu 24 sierpnia 1999 r. Naczelnik Wydziału Architektury, z upoważnienia Prezydenta Miasta Świdnicy, na podstawie wniosku spełniającego wymagania określone w art. 41 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, wydał decyzję o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu dla inwestycji PTC „ERA” pn. „Budowa stacji bazowej telefonii komórkowej na terenie stacji transformatorowej u zbiegu ul. Dąbrowskiego i Prądyńskiego w Świdnicy”. Decyzja ta była zgodna z ustaleniami obowiązującego wówczas Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Świdnicy, zatwierdzonego uchwałą Rady Miejskiej w Świdnicy z dnia 9 grudnia 1994 r. Wydanie ww. decyzji poprzedzone zostało postępowaniem w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. W ocenie oddziaływania na środowisko, sporządzonej przez biegłego z listy Ministra Ochrony

Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa stwierdzono, że w myśl obowiązujących przepisów, uruchomienie stacji bazowej nie stworzy zagrożenia dla ludzi i środowiska. Przy rozpatrywaniu skarg dotyczących ww. inwestycji, Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Świdnicy, w kwietniu 2001 r., zlecił Poradni Medycyny Pracy w Świdnicy przeprowadzenie badań lekarskich pod kątem narażenia na pole elektromagnetyczne pięciu wybranych mieszkańców, najbardziej narażonych na działanie pól elektromagnetycznych. W wyniku badań stwierdzono, że istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że zgłaszane przez pacjentów objawy mają związek z narażeniem na promieniowanie elektromagnetyczne, jednak podobne objawy mogą występować również w przebiegu innych chorób o podłożu somatycznym lub nerwicowym. W sierpniu 2001 r. Urząd Miasta zlecił do Biura Kształtowania Środowiska GEOBIOTECHNIKA w Bielsku Białej, wskazanego przez skarżących, przeprowadzenie badań rozkładu przestrzennego pól elektromagnetycznych niskich częstotliwości na obszarze zabudowy mieszkaniowej w rejonie ww. stacji bazowej telefonii komórkowej. Pomiar środowiska nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych wartości promieniowania niejonizującego.

Mieszkańcy miejscowości Ponik, gm. Janów, złożyli do Najwyższej Izby Kontroli skargę dotyczącą wybudowanych dwóch wież zlokalizowanych we wsi Ponik, w odległości około 70 m od siebie i około 540 m od najbliższych zabudowań, na których zainstalowano 3 nadawczo-odbiorcze stacje telefonii komórkowej. Według skarżących wybudowanie stacji miało szkodliwy wpływ na środowisko i zdrowie mieszkańców, z powodu występowania pola elektromagnetycznego wytwarzanego w trakcie eksploatacji ww. instalacji.

Kontrola wykazała m.in., że w badanym okresie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Częstochowie, wpłynęło zażalenie mieszkańców Gminy Janów, na postanowienie Starosty Powiatowego w Częstochowie z dnia 27 listopada 2000 r., którym uzgodnił on - w zakresie ochrony środowiska - projekt decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla lokalizacji inwestycji, polegającej na instalacji anten i urządzeń systemu telefonii komórkowej w sieci ERA GSM na istniejącej wieży w miejscowości Ponik. Samorządowe Kolegium Odwoławcze, postanowieniem z dnia 16 stycznia 2001 r. utrzymało w mocy zaskarżone postanowienie. Rozpatrując złożoną skargę w ww. sprawie, Naczelny Sąd Administracyjny Ośrodek Zamiejscowy w Katowicach wyrokiem z dnia 15 stycznia 2003 r. uchylił zaskarżone postanowienie. Ponadto w trakcie kontroli stwierdzono, że mieszkańcy Gminy Janów złożyli także skargę do NSA na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Częstochowie z dnia 28 czerwca 2001 r. utrzymującą w mocy zaskarżoną decyzję Wójta Gminy Janów z dnia 19 lutego 2001 r. ustalającą warunki zabudowy i zagospodarowania terenu dla ww. inwestycji. NSA wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2003 r. uchylił obie decyzje. Biorąc pod uwagę, iż inwestycja została zrealizowana i postępowanie w omawianej sprawie stało się bezprzedmiotowe, Wójt Gminy Janów, decyzją z dnia 4 września 2004 r. postępowanie to umorzył, a od decyzji w tej sprawie skarżący nie wnieśli odwołań.

## **4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli**

### **4.1. Przygotowanie kontroli**

Problematyka ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym nie była wcześniej podejmowana przez NIK. Kontrola ta przeprowadzona została głównie z powodu obserwowanego w ostatnich latach gwałtownego przyrostu źródeł elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego. Budowa i instalowanie źródeł tego promieniowania na terenach zabudowanych, powoduje wiele niepokojów i obaw przed jego szkodliwym wpływem na zdrowie ludzi. Wiele uwagi tym problemom poświęcała prasa. W artykułach zwracano m.in. uwagę na brak rzetelnych informacji ze strony organów samorządowych o podejmowanych decyzjach dotyczących instalowania omawianych urządzeń/instalacji.

Do analizy przedkontrolnej wykorzystane zostały materiały Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty oraz Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi. Przeprowadzono również analizę informacji zamieszczanych w środkach masowego przekazu. Ponadto przeanalizowano skargi składane do Najwyższej Izby Kontroli, w sprawie instalowania anten będących źródłem promieniowania niejonizującego oraz domniemywanego, szkodliwego ich wpływu na środowisko i zdrowie ludzi, a także braku podejmowania przez administrację publiczną oczekiwanych przez skarżących środków zaradczych.

W okresie od 3 listopada do 19 grudnia 2003 r. przeprowadzona została w tym zakresie kontrola doraźna, w związku ze skargą złożoną do NIK przez mieszkańców z miejscowości Ponik, gm. Janów k/Częstochowy. Skarga dotyczyła wybudowanych, pomimo protestów mieszkańców, dwu wież i zainstalowanych na nich anten telefonii komórkowej. Dodatkowy niepokój budził fakt, że na istniejących wieżach zaplanowana została instalacja kolejnych stacji anten. Mieszkańcy obawiali się szkodliwego wpływu na środowisko i swoje zdrowie promieniowania elektromagnetycznego pochodzącego z istniejących i zaplanowanych instalacji. Kontrola wykazała brak dostatecznego nadzoru nad wydawaniem decyzji o pozwoleniu na budowę i o pozwoleniu na emitowanie fal elektromagnetycznych.

Doboru jednostek do kontroli dokonano biorąc pod uwagę objęcie nią po jednym z przedstawicieli każdego z organów odpowiedzialnych za realizację zadań w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym. Z uwagi na fakt, że niniejsza kontrola jest kontrolą niekoordynowaną, zaplanowaną w jednym województwie, tj. w województwie mazowieckim, objęto nią: GIOŚ, MWIOŚ MUW oraz Urząd m.st. Warszawy. Ponadto, z uwagi na skargę złożoną przez mieszkańców Świdnicy, włączono dodatkowo dwie jednostki – Starostwo Powiatowe w Świdnicy oraz Urząd Miejski w Świdnicy.

## **4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli**

W kontroli uczestniczył Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty, który na zlecenie NIK w trybie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK, przeprowadził jednorazowe pomiary kontrolne natężenia promieniowania elektromagnetycznego, w punktach wytypowanych przez NIK, zlokalizowanych w otoczeniu urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne.

Najwyższa Izba Kontroli, działając w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, zasięgnęła informacji w: Urzędzie Regulacji, Telekomunikacji i Poczty w Warszawie, Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi, 16 Państwowych Wojewódzkich Inspektoratach Sanitarnych.

W przeprowadzeniu kontroli nie podejmowano współpracy z innymi organami kontroli, rewizji czy inspekcji. Nie korzystano z pomocy biegłych ani specjalistów.

Wszystkie protokoły kontroli zostały podpisane przez kierowników kontrolowanych jednostek bez zastrzeżeń.

W 3 jednostkach przeprowadzono narady w toku kontroli.

Wystąpienia pokontrolne skierowano do wszystkich skontrolowanych jednostek. Kierownicy jednostek kontrolowanych nie zgłosili zastrzeżeń do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych. Wszyscy kierownicy jednostek, do których w wystąpieniu pokontrolnym skierowane zostały wnioski, udzielili odpowiedzi i poinformowali o sposobie wykorzystania zawartych w nich uwag i wniosków.

### **1. W wystąpieniu do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wnioskowano o:**

- Rozważenie podjęcia działań w celu doprowadzenia do wydania przez Ministra Środowiska – na podstawie art. 123 ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska - fakultatywnego rozporządzenia, określającego zakres i sposób prowadzenia badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.
- Podjęcie działań, zapewniających dotrzymanie terminów ustalonych w Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2003-2005, dotyczących realizacji zadań w zakresie promieniowania elektromagnetycznego.
- Doprowadzenie do wykonywania przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska pomiarów poziomu PEM i przekazywania danych do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w pełnym zakresie, ujętym w wojewódzkich programach monitoringu środowiska.
- Ustalenie sposobu gromadzenia i przetwarzania danych oraz zakresu i sposobu przekazywania przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska informacji do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, dotyczących pól elektromagnetycznych.
- Przyspieszenie prac związanych z uruchomieniem baz danych, centralnej i wojewódzkich, w których gromadzone będą wyniki pomiarów monitoringowych PEM oraz informacje o źródłach promieniowania.

- Uwzględnienie w przepisach wewnętrznych zadań w zakresie promieniowania elektromagnetycznego oraz doprowadzenie do zgodności Regulaminu Organizacyjnego GIOŚ z zakresami obowiązków pracowników, dotyczących promieniowania elektromagnetycznego.
- 2. W wystąpieniu do Wojewody Mazowieckiego wnioskowano m.in. o:**
- Niezwłoczne wszczęcie postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji o pozwoleniu na emitowanie pól elektromagnetycznych wydanych z naruszeniem przepisów o właściwości.
  - Zapewnienie uzyskania pełnej informacji o liczbie i rodzaju instalacji emitujących pola elektromagnetyczne na terenie województwa mazowieckiego, m.in. poprzez kontynuację współpracy ze starostwami powiatowymi.
- 3. W wystąpieniu do Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie wnioskowano m.in. o:**
- Uwzględnienie w rocznych planach kontroli MWIOŚ przeprowadzania kontroli instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne.
  - Podejmowanie kontroli terenowych wraz z wykonaniem pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych wobec inwestorów zgłaszających do użytkowania instalacje emitujące PEM.
  - Utworzenie pełnej bazy informacyjnej o użytkownikach instalacji emitujących pola elektromagnetyczne.
  - Doprowadzenie do uzyskania wymaganego certyfikatu akredytacji laboratorium MWIOŚ na wykonywanie pomiarów pól elektromagnetycznych.
- 4. W wystąpieniu do Prezydenta m.st. Warszawy wnioskowano m.in. o:**
- Sporządzenie ewidencji urządzeń emitujących elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące w poszczególnych dzielnicach m.st. Warszawy, stosownie do zapisu rozdziału V wewnętrznego regulaminu działalności Biura Naczelnego Architekta Miasta.
- 5. W wystąpieniach do starostów powiatowych wnioskowano o:**
- Wyeliminowanie przypadków naruszenia przepisów prawa budowlanego i prawa ochrony środowiska przez zwiększenie nadzoru nad wydawaniem decyzji o pozwoleniu na budowę i decyzji o pozwoleniu na emitowanie pól elektromagnetycznych.
- 6. W wystąpieniach do organów gmin wnioskowano o:**
- Rozważenie, w porozumieniu z WIOŚ, wdrożenia okresowych badań wybranych rejonów miasta celem zapobieżenia ewentualnego przekroczenia dopuszczalnych wartości promieniowania niejonizującego.
  - Uwzględniania w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zapisu w zakresie ochrony środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.



W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne, NIK została poinformowana o podjętych działaniach w celu realizacji wniosków. I tak:

**Główny Inspektor Ochrony Środowiska** – poinformował Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, o podjęciu działań w celu pełnej realizacji zaleceń, zawartych w wystąpieniu pokontrolnym. M.in. w II półroczu 2005 r. zaplanowano opracowanie zasad monitorowania promieniowania elektromagnetycznego. Przewidziane zostało także przygotowanie projektu rozporządzenia Ministra Środowiska w ww. sprawie. W „Wytycznych do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska na 2005 r.” uwzględniono utworzenie bazy danych nt. promieniowania elektromagnetycznego oraz wdrożenie pomiarów pól elektromagnetycznych przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska. Również do nowelizowanej „Instrukcji przeprowadzania kontroli oraz podejmowania działań pokontrolnych przez służby Inspekcji Ochrony Środowiska” ma zostać włączona problematyka ochrony środowiska przed promieniowaniem niejonizującym. Ponadto do dnia 31 czerwca 2005 r. zaplanowano zawarcie umowy dotacji z NFOŚiGW na sfinansowanie opracowania baz danych, m.in. nt. promieniowania elektromagnetycznego. Opracowanie i wdrożenie bazy danych dotyczącej monitoringu promieniowania elektromagnetycznego przewidziano na 2006 r. Na podstawie Zarządzenia Nr 1 Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia 10 marca 2005 r. w projekcie „Szczegółowego podziału zadań w Departamencie Inspekcji i Orzecznictwa” utworzono nowe wieloosobowe stanowisko pracy m.in. ds. nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących ochrony przed promieniowaniem niejonizującym. Ponadto Główny Inspektor Ochrony Środowiska poinformował Prezesa NIK, że w III kwartale 2005 r. przeprowadzi szkolenia dla pracowników wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie koncepcji i metodyki badań, analizy i interpretacji wyników oraz prowadzenia kontroli w zakresie promieniowania elektromagnetycznego.

**Wojewoda Mazowiecki** – poinformował NIK, że przedstawione w wystąpieniu pokontrolnym uwagi i spostrzeżenia zostaną wykorzystane w bieżącej pracy Urzędu. Ponadto wyjaśnił m.in., że wszystkie wnioski o udzielenie pozwoleń na emitowanie pól elektromagnetycznych sprawdzane są pod względem kompletności i zgodności z art. 184, 235 i 236 ustawy Prawo ochrony środowiska. W celu uzyskania pełnej informacji o liczbie i rodzaju instalacji emitujących pola elektromagnetyczne na terenie województwa mazowieckiego wystąpiono do starostów powiatów o szczegółowy i kompletny wykaz wydanych przez nich pozwoleń na emisję pól elektromagnetycznych.

**Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska** poinformował m.in., że w celu realizacji wniosków pokontrolnych, w planie kontroli MWIOŚ na 2005 r. umieszczone zostały kontrole w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym. W 2005 r. wykonywane będą kontrole inwestorów, którzy do zgłoszenia nie dołączyli pozwolenia na emisję pól elektromagnetycznych lub nie dołączyli pomiarów wykonywanych przez akredytowane laboratorium. Kontrole pozostałych inwestycji nadal będą wykonywane w oparciu o przedłożone dokumenty,

ponieważ kontrola w terenie, w tym przypadku nie ma uzasadnienia ze względów ekonomicznych i merytorycznych. W 2005 r. istniejąca baza danych dotycząca źródeł pól elektromagnetycznych zostanie uzupełniana o informacje o instalacjach telewizyjnych i radiowych oraz innych źródłach mogących znacząco oddziaływać na środowisko. O udostępnienie informacji o użytkownikach instalacji emitujących pola elektromagnetyczne i o ich charakterystyki zwrócono się do URTiP. Pomiaru promieniowania pól elektromagnetycznych zostały objęte funkcjonującym w laboratorium systemem zapewnienia jakości. Sporządzane raporty są przekazywane do właściwej komórki organizacyjnej WIOŚ w terminie 14 dni od daty wykonania pomiarów. Złożenie wniosku o akredytację pomiarów pól elektromagnetycznych zaplanowano na styczeń 2006 r.

Organy administracji samorządowej, do których skierowano wnioski poinformowały NIK, iż przystąpiły do ich realizacji. I tak:

**Starosta Częstochowski**, realizując wnioski przedstawione w wystąpieniu pokontrolnym, m.in. zobowiązał pracowników do bezwzględnego przestrzegania przepisów Prawa budowlanego oraz Prawa ochrony środowiska. Od operatorów wyegzekwował wyniki pomiarów wielkości emisji.

**Prezydent m. st. Warszawy** poinformował NIK, iż uwagi, zawarte w wystąpieniu pokontrolnym, uwzględnione będą w postępowaniach dotyczących decyzji w sprawie instalacji emitujących pola elektromagnetyczne. Ponadto delegaturom Biura Naczelnego Architekta Miasta wydano polecenie sporządzenia ewidencji urządzeń emitujących elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące w poszczególnych dzielnicach m.st. Warszawy, stosownie do zapisu V Wewnętrznego Regulaminu Biura Naczelnego Architekta Miasta. Uruchomiona została procedura zatrudnienia w Biurze Ochrony Środowiska pracownika – specjalisty d.s. ochrony przed polami elektromagnetycznymi.

**Prezydent Miasta Świdnicy** poinformował NIK, iż zwrócił się do Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu w celu ustalenia sposobu realizacji okresowych pomiarów promieniowania niejonizującego.

## **5. Załączniki**

### **5.1. Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrolę:**

#### Departament Środowiska Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego

1. Główny Inspektor Ochrony Środowiska
2. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie
3. Mazowiecki Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
4. Urząd m.st. Warszawa
5. Starostwo Powiatowe w Świdnicy
6. Urząd Miejski w Świdnicy

### **5.2. Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska, odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność**

W okresie objętym kontrolą pełnili funkcję:

- Głównego Inspektora Ochrony Środowiska - Pan Krzysztof Zaręba (obecnie Pan Wojciech Stawiany)
- Wojewody Mazowieckiego – Pan Leszek Mizieliński
- Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska – Pan Adam Ludwikowski,
- Prezydenta m.st. Warszawa – Pan Paweł Piskorski, od września 2002 r. - Pan Lech Kaczyński,
- Starosty Częstochowskiego – Pan Ireneusz Skubisz (obecnie Pan Mieczysław Chudzik)
- Starosty Powiatu Świdnickiego – Pan Jacek Wajs
- Prezydenta m. Świdnicy – Pan Wojciech Piotr Murdzek
- Wójta Gminy Janów – Pan Adam Markowski

## 5.3. Szczegółowe tabele i zestawienia liczbowe

**Czynne stacje bazowe według bazy danych Urzędu Regulacji  
Telekomunikacji i Poczty**

Tabela 1

Lp.	Województwo Miasto wojewódzkie	Liczba czynnych stacji bazowych telefonii komórkowej			
		do 31.12.2001 r.	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004r.
1	Dolnośląskie Wrocław	581	856	1010	1127
		227	278	309	350
2	Kujawsko-pomorskie Bydgoszcz + Toruń	491	608	727	766
		50	202	251	265
3	Lubelskie Lublin	201	378	505	583
		54	74	102	111
4	Lubuskie Gorzów Wlkp.+ Zielona Góra	201	377	445	683
		30	76	114	120
5	Łódzkie Łódź	526	706	855	937
		177	227	291	348
6	Małopolskie Kraków	608	831	1064	1197
		226	282	370	437
7	Mazowieckie Warszawa	1691	2098	2395	2580
		945	1131	1261	1323
8	Opolskie Opole	161	237	309	346
		36	40	52	63
9	Podkarpackie Rzeszów	225	447	456	530
		31	50	61	66
10	Podlaskie Białystok	190	273	344	399
		55	59	67	74
11	Pomorskie Gdańsk	810	913	1118	1219
		153	204	256	278
12	Śląskie Katowice	810	1078	1357	1495
		102	127	161	176
13	Świętokrzyskie Kielce	254	327	396	423
		47	59	80	82
14	Warmińsko-mazurskie Olsztyn	371	532	643	704
		49	66	81	92
15	Wielkopolskie Poznań	1017	1293	1495	1585
		328	383	488	516
16	Zachodniopomorskie Szczecin	455	694	898	991
		111	148	208	250
<b>Razem</b>		<b>8.555</b>	<b>11.580</b>	<b>14.017</b>	<b>15.355</b>

**Czynne stacje radiowe i telewizyjne według bazy danych  
Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty  
w roku 2004**

Tabela 2

Lp.	Województwo Miasto wojewódzkie	Stacje radiowe	Stacje telewizyjne
1	Dolnośląskie Wrocław	68 7	92 2
2	Kujawsko-pomorskie Bydgoszcz + Toruń	26 3	11 0
3	Lubelskie Lublin	40 10	21 3
4	Lubuskie Gorzów Wlkp.+ Zielona Góra	32 8	9 2
5	Łódzkie Łódź	37 12	16 6
6	Małopolskie Kraków	72 13	89 0
7	Mazowieckie Warszawa	92 21	31 7
8	Opolskie Opole	30 5	9 5
9	Podkarpackie Rzeszów	60 8	79 0
10	Podlaskie Białystok	36 10	14 3
11	Pomorskie Gdańsk	55 9	16 2
12	Śląskie Katowice	55 4	55 0
13	Świętokrzyskie Kielce	21 8	11 4
14	Warmińsko-mazurskie Olsztyn	41 7	23 0
15	Wielkopolskie Poznań	53 13	25 2
16	Zachodniopomorskie Szczecin	69 8	31 3
<b>Razem</b>		<b>787</b>	<b>532</b>

**Czynne instalacje/urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne wg Bazy Danych  
Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi**

Tabela 3

Lp.	Województwo	Stacje bazowe telefonii komórkowej		Stacje radiowe		Stacje telewizyjne	
		2002 r	2003 r	2002 r	2003 r	2002 r	2003 r
1	Dolnośląskie	6.490	5.289	122	100	174	171
2	Kujawsko-pomorskie	559	786	23	20	36	12
3	Lubelskie	207	425	25	25	15	15
4	Lubuskie	1.686	1.991	0	2	0	3
5	Łódzkie	95	685	250	52	11	20
6	Małopolskie	3.141	3.271	72	72	76	76
7	Mazowieckie	791	882	33	103	20	15
8	Opolskie	109	114	19	44	5	5
9	Podkarpackie	432	454	66	59	84	87
10	Podlaskie	148	183	0	0	16	15
11	Pomorskie	7.213	7.213	28	28	9	9
12	Śląskie	1334	1920	36	32	27	30
13	Świętokrzyskie	178	217	26	26	4	4
14	Warmińsko-mazurskie	1.754	2.262	32	5	18	4
15	Wielkopolskie	4.652	5.134	140	40	33	33
16	Zachodniopomorskie	5.999	7.442	89	92	34	34
<b>Razem</b>		<b>34.788</b>	<b>38.268</b>	<b>961</b>	<b>700</b>	<b>562</b>	<b>533</b>

**Liczba zawiadomień o zakończeniu budowy i zamiarze użytkowania  
instalacji złożonych w WSSE**

Tabela 4

Lp.	Województwo Miasto wojewódzkie	Stacje bazowe telefonii komórkowej				Stacje radiowe				Stacje telewizyjne			
		do 31.12.01	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004 r.	do 31.12.01	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004 r.	do 31.12.01	w 2002 r.	w 2003 r.	w 2004 r.
1	Dolnośląskie Wrocław	344 -	136 -	169 -	124 -	20 -	19 -	3 -	13 -	1 -	3 -	2 -	9 -
2	Kujawsko-pomorskie Bydgoszcz	130 -	129 -	105 -	115 -	2 -	3 -	0 -	12 -	1 -	1 -	0 -	0 -
3	Lubelskie Lublin	150 32	75 6	69 17	89 14	0 0	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0
4	Lubuskie Gorzów Wielkopolski	62 -	74 -	69 -	57 -	0 -	0 -	1 -	0 -	0 -	0 -	0 -	0 -
5	Łódzkie Łódź	X	91 33	73 42	84 39	X	4 4	0 0	1 1	X	0 0	0 0	0 0
6	Małopolskie Kraków	106 62	99 28	42 12	71 16	3 1	0 0	1 0	1 1	5 0	0 0	0 0	5 0
7	Mazowieckie Warszawa	83 36	133 30	79 23	107 36	1 0	2 0	4 2	0 0	0 0	0 0	1 1	0 0
8	Opolskie Opole	118 29	45 4	45 7	39 5	4 1	2 2	1 0	1 0	1 1	0 0	0 0	0 0
9	Podkarpackie Rzeszów	41 0	37 9	62 0	53 0	3 0	1 0	2 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
10	Podlaskie Białystok	58 6	57 11	32 10	46 10	0 0	2 0	0 0	1 1	0 0	0 0	1 0	1 0
11	Pomorskie Gdańsk	197 30	182 33	154 39	172 44	21 6	11 0	17 8	2 2	3 3	0 0	0 0	0 0
12	Śląskie Katowice	216 39	78 11	113 19	88 9	0 0	4 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	1 0
13	Świętokrzyskie Kielce	37 6	46 11	37 7	37 11	4 1	0 0	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0
14	Warmińsko-mazurskie Olsztyn	X	103 8	37 3	114 10	X	X	X	X	X	X	X	X
15	Wielkopolskie Poznań	123 -	37 -	101 -	211 -	2 -	0 -	0 -	0 -	3 -	0 -	0 -	0 -
16	Zachodniopomorskie Szczecin	255 84	85 11	50 15	94 25	8 3	1 1	1 0	0 0	1 1	0 0	0 0	1 0
<b>Razem</b>		<b>1920</b>	<b>1407</b>	<b>1237</b>	<b>1501</b>	<b>68</b>	<b>49</b>	<b>31</b>	<b>32</b>	<b>16</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>17</b>

X – brak danych

„-” – nie uzyskano informacji

**Działania PWIS po otrzymaniu zawiadomienia o zakończeniu budowy i zamiarze użytkowania instalacji w roku 2002**

Tabela 5

Lp.	Województwo Miasto wojewódzkie	Liczba zawiadomień do których zajęto stanowisko pozytywne/ negatywne	Liczba zawiadomień do których nie zgłoszono sprzeciwu ani uwag	Liczba przeprowadzonych kontroli w związku z otrzymanym zawiadomieniem	Liczba wykonanych pomiarów w związku z otrzymanym zawiadomieniem
1	Dolnośląskie Wrocław	X	X	X	X
2	Kujawsko-pomorskie Bydgoszcz	X	X	X	X
3	Lubelskie Lublin	X	75 6	X	X
4	Lubuskie Gorzów Wielkopolski	67/0 -	74 -	67 -	0 -
5	Łódzkie Łódź	91/0 33/0	84 33	0 -	0 -
6	Małopolskie Kraków	71/0 28/0	71 28	0 0	0 0
7	Mazowieckie Warszawa	X	X	X	X
8	Opolskie Opole	36/3 5/0	7 1	39 5	0 0
9	Podkarpackie Rzeszów	32/0 9/0	32 9	0 0	0 -
10	Podlaskie Białystok	40/- 7/-	19 4	19 4	0 0
11	Pomorskie Gdańsk	X	X	X	X
12	Śląskie Katowice	106/- 11/-	98 11	107 11	0 0
13	Świętokrzyskie Kielce	38/0 11/0	38 11	0 0	0 0
14	Warmińsko-mazurskie Olsztyn	X	103 8	X	X
15	Wielkopolskie Poznań	X	X	X	X
16	Zachodniopomorskie Szczecin	0/0 0/0	85 11	5 1	3 1
<b>Razem</b>		<b>481/3 104/3</b>	<b>686 122</b>	<b>237 21</b>	<b>3 1</b>

X – brak danych

„-” – nie uzyskano informacji



**Działania PWIS po otrzymaniu zawiadomienia o zamiarze użytkowania  
instalacji w roku 2003**

Tabela 6

Lp.	Województwo Miasto wojewódzkie	Liczba zawiadomień do których zajęto stanowisko pozytywne/ negatywne	Liczba zawiadomień do których nie zgłoszono sprzeciwu ani uwag	Liczba przeprowadzonych kontroli w związku z otrzymanym zawiadomieniem	Liczba wykonanych pomiarów w związku z otrzymanym zawiadomieniem
1	Dolnośląskie Wrocław	X	X	X	X
2	Kujawsko-pomorskie Bydgoszcz	X	X	X	X
3	Lubelskie Lublin	X	69 17	X	X
4	Lubuskie Gorzów Wielkopolski	54/2 -	66 -	54 -	0 -
5	Łódzkie Łódź	70/0 40/0	70 40	0 -	0 -
6	Małopolskie Kraków	31/0 12/0	31 12	0 0	0 0
7	Mazowieckie Warszawa	X	X	X	X
8	Opolskie Opole	42/2 6/0	0 0	43 6	0 0
9	Podkarpackie Rzeszów	52/0 0/-	52 0	0 0	0 0
10	Podlaskie Białystok	13/0 4/0	20 6	20 6	0 0
11	Pomorskie Gdańsk	X	X	X	X
12	Śląskie Katowice	121 19	116 17	125 19	0 0
13	Świętokrzyskie Kielce	32/0 4/0	32 4	10 3	0 0
14	Warmińsko-mazurskie Olsztyn	X	37 3	X	X
15	Wielkopolskie Poznań	X	X	X	X
16	Zachodniopomorskie Szczecin	6/0 3/0	50 15	6 3	4 2
<b>Razem</b>		<b>421/4 88/0</b>	<b>543 114</b>	<b>258 37</b>	<b>4 2</b>

X – brak danych

„-” – nie uzyskano informacji

**Działania PWIS po otrzymaniu zawiadomienia o zakończeniu budowy i zamiarze użytkowania instalacji w roku 2004**

Tabela 7

Lp.	Województwo Miasto wojewódzkie	Liczba zawiadomień do których zajęto stanowisko pozytywne/negatywne	Liczba zawiadomień do których nie zgłoszono sprzeciwu ani uwag	Liczba przeprowadzonych kontroli w związku z otrzymanym zawiadomieniem	Liczba wykonanych pomiarów w związku z otrzymanym zawiadomieniem
1	Dolnośląskie Wrocław	570/22 -	733 -	0 -	0 -
2	Kujawsko-pomorskie Bydgoszcz	393 2	0 -	0 -	0 -
3	Lubelskie Lublin	X	89 14	X	X
4	Lubuskie Gorzów Wielkopolski	38/1	55 -	38 -	0 -
5	Łódzkie Łódź	83/0 38/0	81 36	0 -	0 -
6	Małopolskie Kraków	60/0 16/0	60 16	0 0	0 0
7	Mazowieckie Warszawa	326/10/0 92/4/0	316 88	0 0	153 44
8	Opolskie Opole	34/1 5/0	0 0	35 5	0 0
9	Podkarpackie Rzeszów	52/0 1/0	52 1	18 0	0 0
10	Podlaskie Białystok	0/0 0/0	47 11	47 11	0 0
11	Pomorskie Gdańsk	538/- 126/-	538 126	30 25	0 0
12	Śląskie Katowice	104/- 9/-	91 9	112 9	0 0
13	Świętokrzyskie Kielce	26/0 6/0	26 6	20 8	0 0
14	Warmińsko-mazurskie Olsztyn	X X	103 8	37 3	114 10
15	Wielkopolskie Poznań	47/0 -	24 -	2/0 -	1/0 -
16	Zachodniopomorskie Szczecin	0/2 0/1	92 24	3 2	4 2
<b>Razem</b>		<b>2271/26</b> <b>295/1</b>	<b>2318</b> <b>341</b>	<b>342</b> <b>63</b>	<b>272</b> <b>56</b>
<b>Łącznie działania w latach 2002-2004</b>		<b>3173/33</b> <b>487/4</b>	<b>3547</b> <b>577</b>	<b>837</b> <b>121</b>	<b>279</b> <b>59</b>

Uwagi:

Dla województw: Dolnośląskiego, Kujawsko-pomorskiego, Mazowieckiego, Pomorskiego i Wielkopolskiego podano dane łącznie za lata 2002 – 2004

x – brak danych

„-” – nie uzyskano informacji

**5.4. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności**

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska – Dz.U. Nr 62, poz. 627 zm.: z 2001 r. Nr 115, poz. 1229; z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 113, poz. 984, M.P. Nr 49, poz. 715, Nr 153, poz. 1271, Nr 233, poz. 1957; z 2003 r. Nr 46, poz. 392, Nr 80, poz. 717 i 721, Nr 162, poz. 1568, Nr 175, poz. 1693, Nr 190, poz. 1865, M.P. Nr 50, poz. 782 i 783, Dz.U. Nr 217, poz. 2124; z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 49, poz. 464, Nr 70, poz. 631, Nr 92, poz. 880, Nr 91, poz. 875, Nr 96, poz. 959, Nr 121, poz. 1263, M.P. Nr 39, poz. 693, M.P. Nr 40, poz. 706, Dz.U. Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2784; z 2005 r. Nr 25, poz. 202.
- 2) Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw – Dz.U. Nr 100, poz. 1085, zm.: z 2002 r. Nr 143, poz. 1196; z 2003 r. Nr 7, poz. 78, Nr 190, poz. 1865; z 2004 r. Nr 49, poz. 464.
- 3) Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane – j.t. Dz.U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016 zm.: z 2001 r. Nr 5, poz. 42, Nr 129, poz. 1439; z 2003 r. Dz.U. Nr 80, poz. 718; z 2004 r. Nr 92, poz. 881, Nr 93, poz. 888, Nr 96, poz. 959.
- 4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz o zmianie niektórych ustaw – Dz.U. Nr 80, poz. 718.
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym – j.t. Dz.U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139, zm.: z 1997 r. Nr 141, poz. 943; z 1999 r. Nr 41, poz. 412, Nr 111, poz. 1279; z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 109, poz. 1157, Nr 120, poz. 1268; z 2001 r. Nr 5, poz. 42, Nr 14, poz. 124, Nr 100, poz. 1085, Nr 115, poz. 1229, Nr 154, poz. 1804; z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 113, poz. 984, Nr 130, poz. 1112; z 2003 r. Nr 80, poz. 717 – uchylona z dniem 11 lipca 2003 r., z wyjątkiem art. 31a, który uchylony zostanie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 6) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – Dz.U. Nr 80, poz. 717, zm. z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492 – weszła w życie z dniem 11 lipca 2003 r.
- 7) Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska – j.t. Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 982, zm.: z 2001 r. Nr 110, poz. 1189; z 2002 r. Nr 113, poz. 984, zm. z 2003 r. Dz.U. Nr 170, poz. 1652, Nr 190, poz. 1865, Nr 217, poz. 2124; z 2004 r. Nr 121, poz. 1263, Nr 191, poz. 1956, Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2784; z 2005 r. Nr 25, poz. 202.
- 8) Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej – j.t. Dz.U. z 1998 r. Nr 90, poz. 575, zm.: z 1998 r. 106, poz. 669, Nr 117, poz. 756; z 1999 r. Nr 70, poz. 778; z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 120, poz. 1268; z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 29, poz. 320, Nr 42, poz. 473, Nr 63, poz. 634, Nr 125, poz. 1367, Nr 126, poz. 1382, Nr 128, poz. 1407 i 1408; z 2002 r. Nr 37, poz. 329, Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1145; z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 208, poz. 2020; z 2004 r. Nr 273, poz. 2703.

- 9) Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego – Dz.U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.
- 10) Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji – Dz.U. Nr 93, poz. 589, zm. z 2000 r. Nr 12, poz. 136 – uchylone z dniem 13 listopada 2002 r.
- 11) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko – Dz.U. Nr 179, poz. 1490 – weszło w życie z dniem 13 listopada 2002 r., a zostało uchylone z dniem 8 grudnia 2004 r.
- 12) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko – Dz.U. Nr 257, poz. 2573 – weszło w życie z dniem 8 grudnia 2004 r.
- 13) Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku, oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania – Dz.U. Nr 107, poz. 676 – uchylone z dniem 1 lipca 2003 r.
- 14) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzenia dotrzymania tych poziomów – Dz.U. Nr 192, poz. 1883 – obowiązuje od 29 listopada 2003 r.
- 15) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 listopada 2000 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia – Dz.U. Nr 140, poz. 1585 – uchylone z dniem 1 stycznia 2005 r.
- 16) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia – Dz.U. Nr 283, poz. 2839 – weszło w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.

### **5.5. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli**

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Minister Środowiska
7. Minister Infrastruktury
8. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
9. Minister Zdrowia
10. Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych
11. Rzecznik Praw Obywatelskich
12. Główny Inspektor Ochrony Środowiska
13. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego
14. Przewodniczący Sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej
15. Przewodniczący Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
16. Przewodniczący Sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej
17. Przewodniczący Senackiej Komisji Ochrony Środowiska
18. wojewodowie